

Evaluatie KNA Leidraden

Karen de Vries

Definitieve versie, vastgesteld door het CCvD Archeologie op 15 maart 2021

Inhoud

Managementsamenvatting.....	3
1 Aanleiding.....	5
2 Beschrijving werkwijze.....	6
2.1 Doelgroepen evaluatie.....	6
2.2 Vraagstellingen.....	7
2.3 Onderzoeksmethoden.....	7
3 Bekendheid met de KNA Leidraden.....	9
3.1 Bekendheid KNA Leidraden.....	9
3.2 Doelgroepen KNA Leidraden.....	9
4 Bruikbaarheid.....	11
4.1 Waardering KNA Leidraden in het algemeen.....	11
4.2 Waardering individuele KNA Leidraden.....	12
5 Behoeftte en bereidheid gebruik KNA Leidraden.....	16
5.1 Frequentie in gebruik.....	16
5.2 Verhouding KNA Leidraden en andere informatiedocumenten.....	16
5.3 Toelichting op gebruik.....	18
5.4 Inbedding in KNA / BRL.....	20
5.5 Ontbrekende onderwerpen.....	21
6 Bevindingen en aanbevelingen.....	23
6.1 Bevindingen.....	23
6.2 Aanbevelingen tot het verhogen van het gebruik van de KNA Leidraden.....	24
7 Literatuur.....	25
1 Bijlage: Overzicht vragen webenquête en aantal reacties per vraag.....	26
2 Bijlage: Antwoorden webenquête.....	28
2.1 Overzicht respondenten.....	28
2.2 Hoe vaak gebruikt u de KNA Leidraden?.....	31
2.3 Zijn de KNA Leidraden een waardevolle aanvulling op uw kennis of de kennis van een ander?.....	35
2.4 Is de informatie in de KNA Leidraad up-to-date?.....	39
2.5 Is de informatie in de KNA Leidraden gemakkelijk te vinden?.....	43
2.6 Is de informatie in de KNA Leidraden gemakkelijk toe te passen?.....	47
2.7 Ontbrekende onderwerpen of thema's.....	51
3 Bijlage: Reacties per KNA Leidraad.....	53
3.1 Leidraden Veldmethoden en Technieken.....	53
3.2 Specialistisch Onderzoek.....	55
3.3 Fysiek Beschermen.....	56
3.4 Verwachtingskaarten en Veldwerk Beekdalen.....	57
4 Bijlage: Lijst geïnterviewde personen.....	58
5 Bijlage: Uitkomsten webenquête per respondent.....	59

Managementsamenvatting

Aanleiding

De afgelopen jaren zijn er over een breed scala aan archeologische onderwerpen en thema's KNA Leidraden ontwikkeld en gepubliceerd. Het CCvD Archeologie heeft in het Jaarplan 2020 opgenomen om een evaluatie van de KNA Leidraden te laten uitvoeren. Op dit moment bestaat geen duidelijk beeld van de het bekend zijn en het gebruik van de KNA Leidraden in algemene zin. Ook wil het CCvD graag in beeld krijgen waar ten aanzien van de KNA Leidraden wensen zijn (wat betreft inhoud, toepasbaarheid, vorm) vanuit het werkveld archeologie. Het CCvD is inhoudelijk opdrachtgever, SIKB is de formele opdrachtgever van deze evaluatie.

Vraagstelling

De evaluatie is gebaseerd op een webenquête, aangevuld met interviews, en moet antwoord geven op de volgende vragen:

1. Is het bestaan van de KNA Leidraden voldoende bekend?
2. Zijn de KNA Leidraden voldoende bruikbaar in de archeologische praktijk?
3. Is er voldoende bereidheid en/of behoefte om met de KNA Leidraden te werken?
4. Welke aanbevelingen zijn er om het gebruik van de KNA Leidraden te verhogen?

Bevindingen

1. Bekendheid

- In het algemeen is het bestaan van de KNA Leidraden goed bekend onder de respondenten. Niet alle respondenten hebben echter duidelijk voor ogen welke KNA Leidraden er precies zijn of wat er precies in de KNA Leidraden staat.

2. Bruikbaarheid

- De onderwerpen van de KNA Leidraden sluiten goed aan bij de werkzaamheden van de beleidsarcheologen en KNA actoren;
- De inhoud van de KNA Leidraden wordt wisselend beoordeeld, maar doorzoekbaarheid en toepasbaarheid scoren goed in de gesloten vragen, vooral bij de leidraden die betrekking hebben op Veldmethoden en Technieken;
- Uit de open vragen blijkt dat toepasbaarheid in de praktijk een belangrijk beoordelingscriterium is. Dit aspect wordt echter bij veel KNA Leidraden als probleem genoemd, zowel qua vorm (te lang, te statisch) als inhoud (te idealistisch, te weinig op de praktijk gericht).

3. Behoeft / bereidheid

- De KNA Leidraden worden relatief weinig gebruikt. De redenen waarom er maar beperkte behoefte en/of bereidheid is om de KNA Leidraden te gebruiken zijn als volgt:
 - De KNA Leidraden worden voornamelijk als naslagwerk gebruikt. Hoe meer ervaring de archeoloog heeft, hoe minder behoefte er bestaat om de KNA Leidraden te raadplegen;
 - Er wordt een discrepantie ervaren tussen de inhoud van de KNA Leidraden en veldpraktijk, qua vorm (te lang, te statisch) en inhoud (te idealistisch, te weinig op de praktijk gericht);
 - Er zijn andere documenten beschikbaar die beter aansluiten bij de behoefte (qua inhoud en vorm). Daarbij bestaat er duidelijk de wens om zelf keuzes te maken en niet een werkwijze opgelegd te krijgen;

- Vanwege de hoge werkdruk en krappe budgetten worden de werkwijzen in de KNA Leidraden als te veel ervaren. De KNA Leidraden worden gezien als nog een opgelegd element vanuit de KNA waaraan voldaan moet worden.
- Daarnaast blijkt er ook behoefte en/of bereidheid te zijn om de KNA Leidraden te gebruiken. Dit blijkt uit het volgende:
 - KNA Leidraden vormen regelmatig de basis voor eigen kwaliteits- of informatiedocumenten op alle niveaus, waaruit blijkt dat de documenten gewaardeerd worden en (indirect) gebruikt;
 - De mening wordt gedeeld dat de KNA Leidraden kunnen bijdragen tot minimumstandaard, het opzetten van zinvolle onderzoeksstrategieën, beter onderzoek en kunnen leiden tot standaardisatie en vergelijkbare datasets die geschikt zijn voor synthetiserend onderzoek;
 - Circa 60% van de respondenten wil graag de huidige situatie van verplichting via het PvE behouden; Ruim 20% van de respondenten vindt standaard verplichting met optie tot gemotiveerd afwijken een goed idee, omdat dit tot beter onderzoek leidt of in ieder geval bewustwording;
 - Ongeveer een derde van de respondenten geeft aan behoefte te hebben aan KNA Leidraden met andere thema's.

4. Aanbevelingen om het gebruik van de KNA Leidraden te vergroten

- Om betere bekendheid te krijgen van alle KNA Leidraden, zouden de documenten beter geïntegreerd moeten worden in de KNA / BRL, niet door verplichting, maar door hun rol binnen de KNA / BRL expliciet te maken. Dit kan door de KNA Leidraden beter in te bedden in de protocollen, maar ze ook op de website van SIKB beter zichtbaar te maken als onderdeel van de KNA / BRL;
- De KNA Leidraden zouden in een vorm aangeboden moeten worden die beter aansluit bij de verschillende soorten gebruikers. In het geval van bestaande KNA Leidraden kan aan een extra document bij de bestaande KNA Leidraden gedacht worden, waarin de informatie bondig en op toegankelijke wijze gepresenteerd wordt. Bij het opstellen van nieuwe KNA Leidraden zou naast de inhoud ook het aspect 'vorm' ook aandacht moeten krijgen;
- De KNA Leidraden waarvan aangegeven is dat ze niet meer up-to-date zijn, zouden geactualiseerd moeten worden, waarbij niet alleen inhoud maar ook vorm aandacht zou moeten krijgen. Aangedragen punten in de webenquête zouden meegenomen kunnen worden. Daarnaast zou er een actualisatieplan opgesteld kunnen worden, waardoor de KNA Leidraden met regelmaat tegen het licht gehouden worden en waar nodig geactualiseerd;
- De communicatie over de KNA Leidraden zou duidelijker moeten zijn. Dit geldt voor het hele proces van vaststellen tot actualiseren. Daarbij zou het werkveld ook actief betrokken moeten worden, waardoor het duidelijk wordt wat de knelpunten zijn en welke behoefte er bestaat, qua inhoud en vorm. Dit resulteert hopelijk in documenten die als relevant ervaren worden, praktisch in gebruik zijn en waar draagvlak voor is. Door het werkveld actief hierbij te betrekken, blijven de KNA Leidraden ook regelmatig onder de aandacht gebracht worden.

1 Aanleiding

In de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) wordt binnen de protocollen verwezen naar KNA Leidraden op plekken waar deze een relevante aanvulling vormen in de toepassing van methoden en technieken. De KNA Leidraden zijn bedoeld als kennisdocumenten of 'best practice'-documenten in aanvulling op het in de KNA omschreven proces. Het gebruik van een KNA Leidraad is niet verplicht binnen het toepassen van de KNA en BRL, tenzij het volgen van de KNA Leidraden verplicht is gesteld via bijvoorbeeld het Programma van Eisen (PvE). Vanuit KNA-protocollen wordt verwezen naar KNA Leidraden op plekken waar deze een relevante aanvulling vormen in de praktische toepassing van methoden en technieken en/of inhoudelijke kennis bieden voor de verschillende fasen van een archeologisch onderzoek.

De afgelopen jaren zijn over een breed scala aan archeologische thema's en onderwerpen KNA Leidraden ontwikkeld en gepubliceerd.¹ Op dit moment bestaat er nog geen duidelijk beeld over de bekendheid met de KNA Leidraden, de bruikbaarheid van de KNA Leidraden en de behoefte of bereidheid om de KNA Leidraden te gebruiken. Vanwege deze onduidelijkheid over gebruik en bruikbaarheid heeft het CCvD in het Jaarplan 2020 opgenomen dat de KNA Leidraden geëvalueerd worden. Daarnaast bestaat de wens in het CCvD om zicht te krijgen in de wensen vanuit het werkveld ten aanzien van de KNA Leidraden. Voor deze evaluatie is het CCvD inhoudelijk opdrachtgever en SIKB de formele opdrachtgever.

Het doel van deze evaluatie is om inzicht te krijgen in welke mate de huidige KNA Leidraden bekend zijn, of de KNA Leidraden gebruikt worden in de archeologische praktijk en hoe de KNA Leidraden gebruikt worden en wat daarin de afwegingen zijn. Met deze inzichten kunnen de vier centrale vragen beantwoord worden:

1. Is het bestaan van de KNA Leidraden voldoende bekend?
2. Zijn de KNA Leidraden voldoende bruikbaar in de archeologische praktijk?
3. Is er voldoende behoefte en/of bereidheid om met de KNA Leidraden te werken?
4. Welke aanbevelingen zijn er om het gebruik van de KNA Leidraden te verhogen?

Daarnaast bieden de uitkomsten inzicht waar eventueel nog wensen zijn voor toekomstige KNA Leidraden. Op basis van deze uitkomsten kan het CCvD gerichter keuzes maken ten aanzien van bestaande en toekomstige KNA Leidraden.

Voordat de eerste drie centrale vragen beantwoord worden, wordt in hoofdstuk 2 eerst een beschrijving gegeven van de werkwijze. In hoofdstuk 3 tot en met 5 worden de eerste drie centrale vragen besproken. In hoofdstuk 6 worden de bevindingen van de evaluatie gepresenteerd en aanbevelingen gedaan, waarmee de vierde centrale vraag beantwoord wordt.

¹ Voor een overzicht van alle KNA Leidraden, zie <https://www.sikb.nl/archeologie/kna-leidraden>; Zie ook tabel 2.1.

2 Beschrijving werkwijze

In dit hoofdstuk worden de doelgroepen (§ 2.1), de vragen en sub-vragen (§ 2.2) en onderzoeksmethoden (§ 2.3) beschreven.

Voorbehoud: ongelijktijdigheid in moment van publicatie

Een belangrijk voorbehoud voor de evaluatie is het feit dat niet alle KNA Leidraden gelijktijdig gepubliceerd zijn (tabel 2.1). De eerste KNA Leidraad is in 2002 gepubliceerd, terwijl de meest recente KNA Leidraden in januari 2021 gepubliceerd zijn, vlak voor de webenquête afgenomen werd. Dit betekent dat de KNA Leidraden niet allemaal dezelfde tijd hebben gehad om te 'landen', wat van invloed kan zijn op hun bekendheid, de frequentie in gebruik en de bewezen (on)bruikbaarheid van de documenten zelf.

	KNA Leidraad	Publicatiedatum
Leidraden Veldmethoden en Technieken	Archeologie en Waterbodem - Archeologisch Vooronderzoek in de Onderwaterarcheologie	2017
	Veldhandleiding Archeologie	2002
	Archeologische Standaard Boorbeschrijving (ASB)	2008
	IVO Karterend Booronderzoek	Versie 2.0: 2012 Versie 1.0: 2006
	Proefsleuven	Versie 1.02: 2012
	Geofysisch Onderzoek (English Heritage: Guidelines Geophysical Survey in Archaeological Field Evaluation)	2008***
Leidraden Specialistisch Onderzoek	Anorganisch vondstmateriaal, Deel A - Algemene informatie	2017
	Anorganisch vondstmateriaal, Deel B1 - Handgevormd aardewerk	2017
	Anorganisch vondstmateriaal, Deel B2 - Natuursteen (prehistorie)	2017
	Anorganisch vondstmateriaal, Deel B3 - Vuursteen (alle perioden)	2017
	Anorganisch vondstmateriaal, Deel B4 - Aardewerk Romeinse tijd	2021
	Anorganisch vondstmateriaal, Deel B5 - Aardewerk Middeleeuwen, Nieuwe Tijd	2021
	Archeobotanie	Versie 1.01: 2016
	Archeozoölogie	Versie 1.01: 2011
	Eerste Hulp bij Kwetsbaar Vondstmateriaal	2010
	* Standaard Archeologische Monitoring (SAM)	Versie 1.0: 2006
** Archeologisch Onderzoek en Verwachtingskaarten Beekdalen in Pleistoceen Nederland	Versie 1.0: 2008	

Tabel 2.1: Overzicht publicatiedatum per KNA Leidraad. * = Leidraden Fysiek Beschermen; ** = Leidraden overig: Verwachtingskaarten en Veldwerk Beekdalen. *** = In 2012 is besloten de Guidelines beschikbaar te stellen. In 2013 is een toelichting bij de Guidelines gepubliceerd.

2.1 Doelgroepen evaluatie

De evaluatie beoogt antwoord te geven op de genoemde onderzoeksvragen (§ 2.2) voor twee doelgroepen, archeologen werkzaam bij de overheden (vanaf hier beleidsarcheologen genoemd) en de overige KNA actoren (vanaf hier KNA actoren genoemd).

Voorbehoud: gedeelde werkzaamheden; overlappende doelgroepen

Uit de online enquête is gebleken dat om verschillende redenen geen hard onderscheid gemaakt kan worden tussen de twee doelgroepen.² Circa 10% van de respondenten gaf aan zowel voor de overheid te werken als voor een andere werkgever. Het is voor deze groep onduidelijk hoe hun verschillende werkzaamheden hun antwoorden bepaald hebben. Circa 15% van de respondenten is werkzaam bij een gemeente die certificaathouder is, waardoor zij mogelijk zowel zelf gravend onderzoek uitvoeren als optreden als bevoegd gezag. Ook voor deze respondenten is het niet duidelijk of hun antwoorden gebaseerd zijn op hun uitvoerende functie, hun rol als bevoegd gezag of beide. Tenslotte gaven enkele respondenten aan dat zij als extern adviseur vooral werkzaam zijn voor bevoegde gezagen.

² Zie bijlage 2 - § 2.1.2

Zij zijn weliswaar niet werkzaam bij een overheid, maar hebben wel vergelijkbare taken als archeologen werkzaam bij een overheid.

2.2 Vraagstellingen

De evaluatie heeft vier centrale vragen en meerdere sub-vragen.

1. Is het bestaan van de KNA Leidraden voldoende bekend bij de beleidsarcheologen en KNA actoren?
 - a. Is het voldoende duidelijk voor wie de KNA Leidraden bedoeld zijn?
2. Zijn de KNA Leidraden voldoende bruikbaar in de archeologische praktijk?
 - a. Welke aspecten maken KNA Leidraden nuttig of aantrekkelijk om te gebruiken?
 - b. Welke aspecten maken dat KNA Leidraden slecht beoordeeld worden?
 - c. Waar is verbetering gewenst bij het gebruik van individuele KNA Leidraden?
3. Is er voldoende behoefte en/of bereidheid om met de KNA Leidraden te werken bij de beleidsarcheologen en KNA actoren?
 - a. Hoe vaak worden welke KNA Leidraden gebruikt?
 - b. Wat zijn de afwegingen om KNA Leidraden wel of niet te gebruiken?
 - c. Waar is verbetering gewenst bij het gebruik van de KNA Leidraden in algemene zin?
4. Welke aanbevelingen zijn er om het gebruik van de KNA Leidraden te verhogen?

2.3 Onderzoeksmethoden³

Om een breed beeld te krijgen van de KNA Leidraden in de archeologische praktijk is een webenquête opgesteld, met 40 inhoudelijke vragen, waarvan 35 vragen gesloten en 5 vragen open waren.⁴ Bij de laatste, 41^e vraag bestond de mogelijkheid om contactgegevens achter te laten om later benaderd te worden. De webenquête is gehouden tussen 11 en 25 januari 2021. De webenquête is op verschillende manieren uitgezet:

1. De link naar de webenquête is met toelichting verspreid via Archweb-L;
2. SIKB heeft de link naar de webenquête met toelichting verspreid via haar contactgegevens van werkzame archeologen;
3. De link is verspreid via diverse Facebookgroepen⁵;
4. De link is verspreid via het eigen netwerk van de rapporteur.

In totaal zijn 201 respondenten bereikt, waarvan 137 respondenten de webenquête volledig ingevuld hebben. Alleen de volledig ingevulde webenquêtes zijn gebruikt voor de evaluatie van de KNA Leidraden in de volgende hoofdstukken. In totaal hebben 58 beleidsarcheologen en 93 KNA actoren de webenquête volledig ingevuld. Van de 137 respondenten heeft 124 een actorregistratie. Een steekproef van 137 zou betekenen dat de steekproef te klein is om met zekerheid te zeggen dat de resultaten representatief zijn voor de hele populatie.⁶ Hierbij moet ook opgemerkt worden dat bij webenquêtes altijd sprake

³ Graag wil ik hier Michiel Huisman (Centernet Archeologie / PvE-Express) en Liesbeth Theunissen (Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed) bedanken voor hun commentaar op proefversies van de webenquête. Graag wil ik ook de 12 geïnterviewden bedanken voor hun bijdrage aan deze evaluatie.

⁴ Zie bijlage 1 voor het overzicht van de gestelde vragen.

⁵ Archeologie 3.0, SAMPL Specialisten Archeologisch Materiaal Platform, Biologisch Archeologisch Platform, Metaaltijden, Stadsarcheologie.

⁶ Er zijn 800 plus unieke actoren geregistreerd. Zij hadden in 2019 samen ruim 1300 actorschappen (SIKB 2021). Van deze ruim 800 personen hebben 124 de webenquête volledig ingevuld. Dat betekent dat ongeveer 15% van deze groep bevraagd is. Niet alle personen die werkzaam zijn in de archeologie hebben echter een actorregistratie. Voor het jaar 2013 is geschat dat er circa 1335 personen werkzaam zijn in de archeologie (Van Londen *et al.* 2014: 27, table 5). Deze getallen zijn ook gebruikt bij een recent onderzoek naar arbeidsvraagstukken (Vinken & Wolters 2020, 8-12). Als dit

is van enige mate van zelfselectie. Een webenquête wordt eerder ingevuld door mensen die bekend zijn met het onderwerp en die een sterke mening over het onderwerp hebben dan door mensen die helemaal niet bekend zijn met het onderwerp.⁷

Na het sluiten van webenquête zijn vervolgens 10 interviews en één duo-interview afgenomen met 12 personen (7 interviews via Google Meets, 4 via de telefoon).⁸ De respondenten van het interview zijn zo geselecteerd dat zij een brede vertegenwoordiging van het werkveld zijn. Van de 12 respondenten, zijn er 8 van tevoren geselecteerd, 2 zijn benaderd omdat ze in de webenquête aangegeven hadden benaderd te mogen en 2 zijn van tevoren geselecteerd, maar hadden in de enquête ook aangegeven benaderd te mogen worden. De interviews zijn afgenomen tussen 27 januari en 15 februari 2021.

De interviews zijn bedoeld om extra toelichting te krijgen over aspecten die moeilijker te bevragen zijn in een webenquête, zoals wijze van gebruik en afwegingen om KNA Leidraden wel of niet te gebruiken. Voorafgaand aan het interview zijn drie of vier thema's opgestuurd naar de geïnterviewden. De interviews zelf hadden een vrije vorm, dat wil zeggen dat er geen vastgelegde vragenlijst of interviewschema gehanteerd is. Alle gesprekken duurden tussen de 60 en 90 minuten. Van de interviews is een kort verslag opgesteld dat ter controle is teruggezonden aan de geïnterviewden. Daarnaast hebben de geïnterviewden de mogelijkheid gekregen om een reactie te geven op de conceptversie van deze rapportage. Zowel op de gespreksverslagen als op de conceptversie hebben verschillende geïnterviewden hun reactie gegeven.

getal gebruikt wordt, dan zou ongeveer 10% bevroegd zijn. In beide gevallen zijn de percentages te laag om met zekerheid te kunnen zeggen dat de uitkomsten representatief zijn.

⁷ Van der Pligt & Blankers 2013: 67-73.

⁸ Zie bijlage 4 voor de lijst met geïnterviewde personen.

3 Bekendheid met de KNA Leidraden

In dit hoofdstuk wordt de vraag besproken of de KNA Leidraden voldoende bekend zijn en – in het verlengde van deze vraag – of het voldoende duidelijk is voor wie de KNA Leidraden bedoeld zijn.

3.1 Bekendheid KNA Leidraden

Op basis van de webenquête blijken de KNA Leidraden in het algemeen goed bekend te zijn, 98% van de beleidsarcheologen en 97% van de KNA actoren geeft aan bekend te zijn met de KNA Leidraden.⁹ Ook alle geïnterviewde personen zijn bekend met het bestaan van de KNA Leidraden. Zoals gezegd is er bij webenquêtes altijd sprake van enige mate van zelfselectie. Voor de huidige webenquête kan dit betekenen dat beleidsarcheologen of KNA actoren die helemaal niet bekend zijn met de KNA Leidraden de enquête minder vaak ingevuld hebben. Eenzelfde bias geldt voor de geïnterviewden, die zijn geselecteerd om toelichting te geven op de KNA Leidraden. Om deze toelichting te kunnen geven, moesten ze natuurlijk wel bekend zijn met deze documenten.

Daarnaast moet nog een nuancering bij de bekendheid van de KNA Leidraden geplaatst worden. Het feit dat de documenten *in het algemeen* goed bekend zijn bij de respondenten betekent niet dat voor iedereen duidelijk is welke KNA Leidraden er precies bestaan of wat er exact in de KNA Leidraden staat. Enkele respondenten van de webenquête gaven bijvoorbeeld aan dat ze nu pas zagen hoeveel KNA Leidraden er zijn.

3.2 Doelgroepen KNA Leidraden

Uit de reacties van de webenquête blijkt dat de respondenten het duidelijk vinden wie de doelgroepen van de KNA Leidraden zijn (98% van de beleidsarcheologen; 90% van de KNA actoren).¹⁰ Bij navraag voor wie de respondenten denken dat de KNA Leidraden bedoeld zijn,¹¹ wordt over het algemeen zowel door de beleidsarcheologen als door de KNA actoren niet specifiek een enkele doelgroep genoemd, maar de breedte van de gebruikersgroep benadrukt ('iedereen die...'; 'allen werkzaam in...'). Daarnaast worden uitvoerders, PvE-schrijvers en het bevoegd gezag / beleidsarcheologen als specifieke doelgroepen het vaakst genoemd (tabel 3.1).

Uit de interviews komt eenzelfde beeld naar voren, dat de mening gedeeld wordt dat de KNA Leidraden niet voor specifiek een groep bedoeld zijn. Zowel in de gesprekken met beleidsarcheologen als met KNA actoren kwam daarnaast één specifieke doelgroep vaker ter sprake, namelijk onervaren of beginnend (veld)archeologen. De geïnterviewden denken niet dat zij nu de doelgroep zijn van de KNA Leidraden, maar ze zien de potentie van de KNA Leidraden voor deze groep. Ze menen dat de KNA Leidraden een middel kunnen zijn voor onervaren archeologen om praktijkgerichte kennis op te doen, zeker gezien de beperkte tijd en mogelijkheid die er op dit moment bestaat voor senior archeologen om deze kennis over te dragen. De KNA Leidraden zouden dan wel een andere vorm moeten hebben volgens de geïnterviewden, bijvoorbeeld bondiger gepresenteerd of als YouTube tutorial. Er zou dan ook meer aandacht voor praktische aspecten moeten zijn, zoals mee te nemen materiaal of hoe monsters te nemen.

⁹ Vraag 6: Bent u bekend met de KNA Leidraden?

¹⁰ Vraag 7: Is het voor u duidelijk wie de doelgroepen zijn van de KNA Leidraden in het algemeen?

¹¹ Vraag 8: Kunt u aangeven voor wie u denkt dat de KNA Leidraden in het algemeen bedoeld zijn?

	Beleidsarcheologen	KNA actoren
Uitvoerders (algemeen)	42%	52%
Brede doelgroep	37%	39%
Betrokkenen bij PvE	20%	17%
Bevoegd gezag / beleidsarcheologen	17%	18%
Uitvoerders specialistisch onderzoek	14%	12%
Betrokkenen bij KNA / AMZ-cyclus	13%	11%
Onervaren archeologen (algemeen of in een specifiek onderwerp)	6%	11%
Opdrachtgevers	6%	10%
Betrokkenen bij uitwerking	6%	7%
Toetsers / controleurs	4%	6%
Archeologisch adviseurs	4%	2%
Overig	4%	-

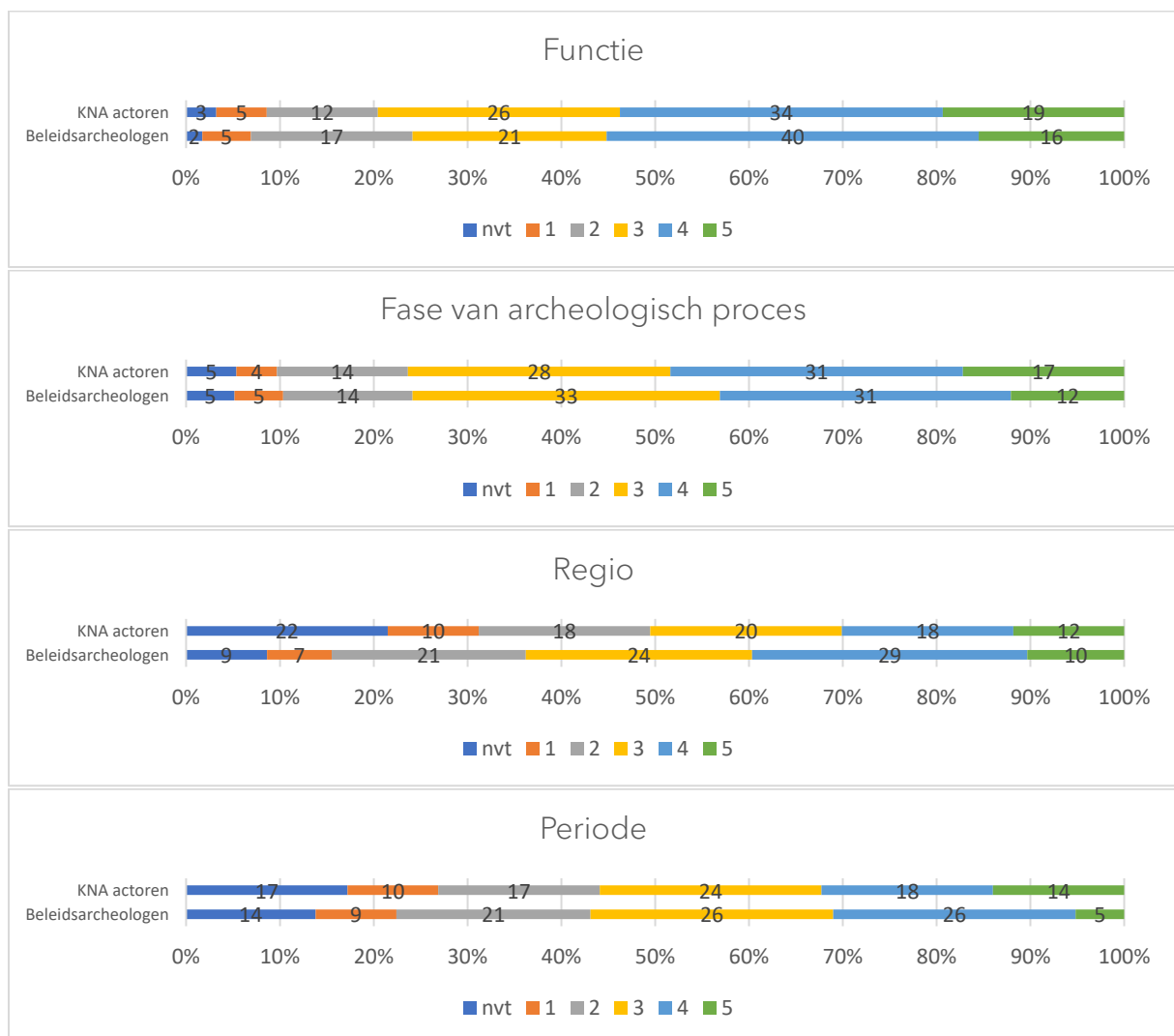
Tabel 3.1: Percentages van doelgroepen genoemd door beleidsarcheologen en KNA actoren.

4 Bruikbaarheid

In dit hoofdstuk wordt de bruikbaarheid van de KNA Leidraden besproken, eerst in algemene zin en vervolgens de bruikbaarheid van de individuele KNA Leidraden.

4.1 Waardering KNA Leidraden in het algemeen

In de webenquête is gevraagd aan de respondenten hoe zij de relevantie van de onderwerpen van de KNA Leidraden beoordelen voor de functie die zij bekleeden, de fase van het archeologisch proces waar ze voornamelijk in werkzaam zijn, voor de regio waarin ze veel werken en voor de periodes waar zij veel onderzoek naar doen.¹² In algemene zin vinden zowel de beleidsarcheologen als de KNA actoren dat de onderwerpen van de KNA Leidraden goed aansluiten bij hun functie en werkzaamheden. Over de relevantie voor de regio en periode zijn beide doelgroepen meer verdeeld, maar nog steeds overwegend positief (figuur 4.1).



Figuur 4.1: Relevantie van de onderwerpen van de KNA Leidraden. Schaal: (absoluut niet relevant) 1 - 2 - 3 - 4 - 5 (zeer relevant); nvt: niet van toepassing.

Naast het beoordelen van deze vier aspecten, hadden de respondenten ook de optie om in een open veld in de webenquête hun mening over de KNA Leidraden in het algemeen te

¹² Vraag 9: De onderwerpen van de KNA Leidraden zijn relevant voor: de functie die ik bekleed, de fase van het archeologisch proces waar ik voornamelijk in werk, voor de regio waar ik vaak werk, voor de periodes waar ik vaak onderzoek naar doe.

geven.¹³ Het aantal reacties is lager dan bij de gesloten, verplichte vragen (beleidsarcheologen: 42; KNA actoren: 67). Uit deze reacties komt een meer verdeeld beeld naar voren over de waardering van de KNA Leidraden. Beleidsarcheologen noemen het onder andere goed dat de KNA Leidraden bestaan, handig dat ze digitaal raadpleegbaar zijn, dat informatie helder is en dat ze door deskundigen opgesteld zijn. KNA actoren waarderen dat informatie gemakkelijk raadpleegbaar is, dat ze een basis bieden en dat duidelijke koppeling is tussen inhoud en praktijk.

Een slechte aansluiting van de inhoud met de praktijk, de omvang van de documenten, een verouderde inhoud / ontbreken van regelmatige actualisatie, de statische aard en de onderlinge variatie tussen de KNA Leidraden worden als punten van kritiek genoemd door zowel beleidsarcheologen als KNA actoren. Als alleen wordt gekeken naar de toon van de reacties (positief of negatief), valt op dat de beleidsarcheologen iets kritischer zijn dan de KNA actoren.¹⁴

In de interviews werd zowel door de beleidsarcheologen als KNA actoren aangegeven dat de inhoud van de KNA Leidraden over het algemeen goed is, hoewel in sommige gevallen verouderd. Vooral de grensregio's is de toepasbaarheid van de KNA Leidraden Specialistisch Onderzoek echter minder goed, omdat de materiële cultuur in deze regio's soms meer gelijkens vertoont met die in aangrenzende landen, terwijl de KNA Leidraden nadruk leggen op vondsten uit meer centraal gelegen regio's in Nederland. Daarnaast wordt er in de grensregio's ook gewerkt met specialisten uit de buurlanden, die een eigen werkwijzen kennen waar de KNA Leidraden niet goed op aansluiten.

In 9 van de 11 gesprekken werd niet de inhoud, maar de huidige vorm van de KNA Leidraden als meest bezwaarlijk genoemd. Vanwege de omvang van de documenten is de informatie niet goed toegankelijk of kost het veel tijd om de juiste informatie te vinden. In meerdere gesprekken kwam naar voren dat de respondenten ook de huidige vorm (tekstdocument op een website) niet meer van deze tijd vonden. Als suggesties werden onder andere YouTube tutorials genoemd, een app of een digitaal format waarin de gebruiker zelf aan kan geven aan welke criteria de informatie moet voldoen. Daarin zou niet alleen inhoudelijke informatie bondiger gepresenteerd kunnen worden, maar zouden ook meer praktische handreikingen gedaan kunnen worden. Een voorbeeld zijn handreikingen voor mee te nemen materialen en de inrichting van de werkplaats als aanvulling op de KNA Leidraad Eerste Hulp bij Kwetsbaar Vondstmateriaal.

4.2 Waardering individuele KNA Leidraden

Om tot een beter beeld te komen hoe beleidsarcheologen en KNA actoren de individuele KNA Leidraden beoordelen, is er in de webenquête gevraagd naar vier inhoudelijke aspecten, namelijk (1) de toegevoegde waarde van de informatie in de KNA Leidraden voor de eigen kennis of die van een ander, (2) hoe up-to-date de informatie in de KNA Leidraden is, (3) hoe gemakkelijk de informatie te vinden is in de KNA Leidraden en (4) hoe goed de informatie uit de KNA Leidraden toe te passen is. Alleen de respondenten die aangegeven hebben individuele KNA Leidraden te gebruiken hebben deze vragen ingevuld. Het aantal reacties op deze vragen is daardoor lager dan het totaal aantal respondenten.

De respondenten hadden steeds de mogelijkheid om de KNA Leidraad een score te geven tussen 1 en 5. Daarnaast was er de optie 'niet van toepassing' indien de respondenten

¹³ Vraag 13: Kunt u (indien van toepassing) toelichting geven op uw gebruik van de KNA Leidraden in het algemeen?

¹⁴ Beleidsarcheologen (n=29; n=20 sluiten aan bij de vraag; n=16 negatief; n=9 positief. Van deze groep n=5 zowel positief als negatief); KNA actoren (n=57; n=46 sluiten aan bij de vraag; n=31 negatief; n=28 positief. Van deze groep n=13 zowel positief als negatief).

specifieke KNA Leidraden nooit gebruikten of niet dachten in staat te zijn de vraag te beantwoorden. Deze optie (niet van toepassing) is voor het merendeel van de KNA Leidraden het meest gekozen antwoord bij alle vier de thema's. Dit betekent dat de beoordelingen die hieronder besproken zijn afkomstig zijn van een nog kleiner deel van de 137 respondenten, wat gevolgen kan hebben voor de representativiteit van de antwoorden. Indirect geeft het mogelijk ook inzicht hoe groot de verschillen in gebruik en bekendheid met de KNA Leidraden is.

4.2.1 Waardevolle aanvulling op eigen kennis of kennis van een ander

Voor alle KNA Leidraden geldt dat de meningen verdeeld zijn of de KNA Leidraad een waardevolle aanvulling is voor de eigen kennis of de kennis van een ander.¹⁵ Dit geldt zowel voor de beleidsarcheologen als voor de KNA actoren. Hierbij moet opgemerkt worden dat de respondenten over de groep leidraden Veldmethoden en Technieken een duidelijkere mening hebben (minder vaak 'niet van toepassing') dan over de groep leidraden Specialistisch Onderzoek (vaker 'niet van toepassing'). De onderliggende redenen zijn niet duidelijk, maar zou een gevolg kunnen zijn van de ongelijktijdigheid in publicatie, de Veldmethoden en Technieken zijn namelijk al langer in gebruik. Ook zou het kunnen zijn dat de leidraden Specialistisch Onderzoek meer beschouwd worden als 'voor de specialist' en ze daardoor minder vaak bekeken worden door andere groepen archeologen, ook al zijn deze KNA Leidraden voor een bredere doelgroep geschreven.

Wat betreft de toegevoegde waarde van de KNA Leidraden komen de meningen van de beleidsarcheologen en KNA actoren niet volledig overeen, maar tonen ook weer geen grote verschillen in inzichten. De beleidsarcheologen zijn bijvoorbeeld net iets positiever over de KNA Leidraden Veldmethoden en Technieken, terwijl de KNA actoren juist iets positiever zijn over de KNA Leidraden Specialistisch Onderzoek. Beide groepen zijn overwegend negatiever over de toegevoegde waarde van de KNA Leidraad Standaard Archeologische Monitoring (SAM). Over de KNA Leidraad Archeologisch Onderzoek en Verwachtingskaarten in Beekdalen zijn beide doelgroepen eveneens verdeeld.

4.2.2 Stand van informatie

Bij de vraag hoe up-to-date de inhoud van de KNA Leidraden is,¹⁶ geven de meeste respondenten aan dit niet goed te kunnen beoordelen (niet van toepassing / weet ik niet). De beoordelingen zelf zijn verdeeld. Verschillen tussen de beleidsarcheologen en de KNA actoren zijn iets groter in vergelijking met de vorige vraag. Vooral bij de KNA Leidraden Veldmethoden en Technieken geven de KNA actoren vaker aan dat deze groep leidraden niet meer up-to-date zijn. Dit geldt met name voor de Veldhandleiding Archeologie, IVO Karterend Booronderzoek en Proefsleuven. Over de KNA Leidraden Specialistisch Onderzoek delen de beleidsarcheologen en de KNA actoren de mening dat de KNA Leidraden Anorganisch vondstmateriaal up-to-date zijn. De KNA Leidraden Archeobotanie en Archeozoölogie vinden de KNA actoren net iets vaker niet meer up-to-date, de beleidsarcheologen vinden deze KNA Leidraden iets vaker wel up-to-date. Voor de KNA Leidraad Eerste Hulp bij Kwetsbaar Vondstmateriaal vinden beide doelgroepen net iets vaker dat de leidraad niet meer up-to-date is.

4.2.3 Doorzoekbaarheid

De respondenten geven vaker dan bij de bovenstaande, twee thema's een beoordeling over het gemak waarmee informatie in de KNA Leidraden te vinden is.¹⁷ Ook bij deze vraag is weer een verschil te zien tussen de groep leidraden Veldmethoden en Technieken en

¹⁵ Vraag 22 t/m 25: Zijn de KNA Leidraden een waardevolle aanvulling op uw kennis of de kennis van een ander? Zie bijlage 2 - § 2.3

¹⁶ Vraag 27 t/m 30: Is de informatie in de KNA Leidraden up-to-date? Zie bijlage 2 - § 2.4.

¹⁷ Vraag 31 t/m 34: Is de informatie in de KNA Leidraden makkelijk te vinden? Zie bijlage 2 - § 2.5.

Specialistisch Onderzoek, waarbij de eerste groep vaker beoordeeld wordt dan de tweede groep. Ook hier zou het verschil in aantal beoordelingen verklaard kunnen worden door het verschil in hoe lang de KNA Leidraden in gebruik zijn of een verschil in de gebruikersgroep. Over het algemeen zijn zowel de beleidsarcheologen als KNA actoren duidelijk positiever over de vindbaarheid van de informatie dan over de toegevoegde waarde of hoe up-to-date de informatie is. Zowel voor de leidraden Veldmethodes en Technieken als voor de leidraden Specialistisch Onderzoek zijn zowel de beleidsarcheologen als de KNA actoren overwegend positief. Bij de Standaard Archeologische Monitoring (SAM) en de KNA Leidraad Archeologisch Onderzoek en Verwachtingskaarten Beekdalen in Pleistoceen Nederland zijn de beleidsarcheologen positiever dan de KNA actoren.

4.2.4 Toepasbaarheid

Op basis van de reacties op de vraag hoe goed de informatie in de KNA Leidraden toepasbaar is,¹⁸ blijkt dat de respondenten zich beter in staat achten om uitspraak te doen over de leidraden Veldmethoden en Technieken dan over de leidraden Specialistisch Onderzoek. Wederom spelen hier waarschijnlijk de bovengenoemde factoren, waarbij de eerste groep leidraden al langer in gebruik is en daardoor beter beoordeeld kan worden en daarnaast mogelijk door een bredere groep gebruikt worden.

Wat betreft de toepasbaarheid van de informatie in de leidraden Veldmethodes en Technieken zijn de respondenten positief, zowel de beleidsarcheologen als de KNA Actoren. Alleen de KNA Leidraad Geofysisch Onderzoek wordt niet goed beoordeeld. Over de toepasbaarheid van de informatie in de leidraden Specialistisch Onderzoek zijn de meningen verdeeld, zowel bij de beleidsarcheologen als bij de KNA actoren. De KNA actoren geven vaker aan dat de KNA Leidraad heel goed toepasbaar is (score = 5) dan de beleidsarcheologen. Opvallend is dat bij Anorganisch Vondstmateriaal deel B5 - Aardewerk Middeleeuwen, Nieuwe Tijd een groep beleidsarcheologen de KNA Leidraad juist niet goed toepasbaar vindt. Deze groep is groter dan bij de andere leidraden Specialistisch Onderzoek. Dit werd ook benoemd in de open velden van de webenquête.¹⁹

De informatie in de KNA Leidraad Eerste Hulp bij Kwetsbaar Vondstmateriaal wordt - zowel door beleidsarcheologen als KNA actoren - als goed toepasbaar beschouwd. Slechts een klein aantal respondenten heeft een oordeel gegeven over de toepasbaarheid van de Standaard Archeologische Monitoring (SAM) en over Archeologisch Onderzoek en Verwachtingskaarten Beekdalen in Pleistoceen Nederland. Vooral de KNA actoren vinden de informatie in deze KNA Leidraden slecht toepasbaar.

4.2.5 Reacties uit open vragen

Naast de vier bovenstaande gesloten vragen was er in de webenquête ook de mogelijkheid om in een open veld reactie te geven op de inhoud van de individuele KNA Leidraden.²⁰ Daarnaast gaven antwoorden uit andere open vragen soms informatie over de waardering van individuele KNA Leidraden.²¹ Ook uit deze reacties blijkt dat de meningen verdeeld zijn, maar toepasbaarheid in de praktijk (of gebrek daaraan) lijkt voor alle KNA Leidraden een

¹⁸ Vraag 35 t/m 38: Is de informatie in de KNA Leidraden gemakkelijk toe te passen? Zie bijlage 2 - § 2.6

¹⁹ Zie bijlage 3 - reacties op individuele KNA Leidraden. In bijlage 3 zijn ook opmerkingen uit de interviews toegevoegd.

²⁰ Vraag 39: Kunt u op hoofdlijnen uw mening over de inhoud van de *individuele* KNA Leidraden toelichten?

²¹ Vraag 13: Kunt u (indien van toepassing) toelichting geven op uw gebruik van de KNA Leidraden *in het algemeen?*; Vraag 21: Kunt u op hoofdlijnen de redenen van het wel of niet gebruiken van de *individuele* KNA Leidraden?

belangrijk beoordelingscriterium te zijn. Uit de reacties blijkt dat het toevoegen van concrete voorbeelden bijdraagt aan de toepasbaarheid.

Hieronder worden de reacties per groep KNA Leidraden besproken (tabel 4.1 t/m 4.4), in bijlage 3 staan de reacties per KNA Leidraad uitgesplitst.

Veldmethoden en Technieken

		Beleidsarcheologen	KNA actoren
Positief	Toepasbaar	X	X
	Praktisch	-	X
	Toegankelijk	-	X
Negatief	Te theoretisch / slecht toepasbaar / slechte koppeling naar praktijk / in de praktijk niet haalbaar	X	X
	Onjuiste / onbewezen informatie	-	X
	Verouderde / achterhaalde informatie	-	X
	Niet conform ARBO	-	X
	Statische documenten	-	X

Tabel 4.1: Reacties op KNA Leidraden Veldmethoden en Technieken.

Specialistisch Onderzoek

		Beleidsarcheologen	KNA actoren
Positief	Goed toepasbaar	-	X
	Goede vormgeving	-	X
	Praktisch	-	X
	Duidelijk	-	X
	Leidt tot meer uniformiteit	-	X
Negatief	Te algemeen	X	-
	Verouderd	-	X
	Onrealistisch	X	X
	Niet uniform	X	-

Tabel 4.2: Reacties op KNA Leidraden Specialistisch onderzoek.

Fysiek Beschermen

		Beleidsarcheologen	KNA actoren
*	Praktisch onhaalbaar / niet te implementeren	-	X

Tabel 4.3: Reacties op de KNA Leidraad Standaard Archeologische Monitoring (SAM). * = negatieve beoordeling.

Verwachtingskaarten en Veldwerk Beekdalen

		Beleidsarcheologen	KNA actoren
Positief	Goed leesbaar document	-	X
	Duidelijk overzicht van informatie	-	X
	Goed toepasbaar (voor het opstellen onderzoeksstrategieën / archeologische verwachting)	-	X

Tabel 4.4: Reacties op de KNA Leidraad Archeologisch Onderzoek en Verwachtingskaarten Beekdalen in Pleistoceen Nederland.

5 Behoefte en bereidheid gebruik KNA Leidraden

In dit hoofdstuk wordt de vraag beantwoord of er voldoende behoefte en/of bereidheid is om met de KNA Leidraden te werken, zowel bij beleidsarcheologen als bij KNA actoren. Dit onderwerp is op verschillende manieren bevraagd in de webenquête. De eerste wijze is door te vragen naar de frequentie KNA Leidraden waarin gebruikt worden. In combinatie met de bekendheid van de KNA Leidraden die over het algemeen goed is (hoofdstuk 3) en de waardering van de toegankelijkheid en toepasbaarheid van de inhoud van de meeste KNA Leidraden (hoofdstuk 4), kan dit ook inzicht geven in de behoefte of bereidheid om te documenten vaak of minder vaak te gebruiken. Verder is in de webenquête expliciet gevraagd hoe het gebruik zich verhoudt tot andere kennisdocumenten die in dezelfde behoefte zouden kunnen voorzien, hoe de KNA Leidraden gebruikt worden, wat de redenen zijn om de KNA Leidraden wel of niet te gebruiken en hoe de respondenten de inbedding van de KNA Leidraden zien binnen de KNA / BRL.

5.1 Frequentie in gebruik

In de webenquête is specifiek gevraagd naar hoe vaak de KNA Leidraden gebruikt werden in de projecten waar deze leidraden van toepassing waren, dus bijvoorbeeld hoe vaak de Archeologische Standaard Boorbeschrijving (ASB) gebruikt wordt bij een boorproject.²²

Voor bijna alle leidraden Veldmethoden en Technieken geldt dat beide doelgroepen aangaven dat ze de KNA Leidraden niet vaak gebruiken.²³ Dit is een opvallend resultaat, omdat de respondenten aangegeven hebben goed bekend te zijn met de KNA Leidraden en dat de informatie goed vindbaar en toepasbaar is. De groep die de KNA Leidraden wel vaak of in alle projecten gebruikt is bij alle KNA Leidraden beduidend kleiner, maar bestaat wel.²⁴ Het gebruik van de KNA Leidraden die gaan over Specialistisch Onderzoek ligt lager dan de groep over Veldmethoden en Technieken. Ook hier geeft het merendeel van de beleidsarcheologen en KNA Actoren aan de KNA leidraden niet vaak te gebruiken. De groep gebruikers die de KNA Leidraden wel vaak of in alle projecten gebruikt, is voor alle leidraden onder de 10%. Hierbij moet opgemerkt worden dat een deel van de leidraden Specialistisch Onderzoek nog maar kort in gebruik zijn. De enige uitzondering is de KNA Leidraad Eerste Hulp bij Kwetsbaar Vondstmateriaal, die goed gebruikt wordt. De Standaard Archeologische Monitoring (SAM) wordt weinig gebruikt even als de KNA Leidraad Archeologisch Onderzoek en Verwachtingskaarten Beekdalen in Pleistoceen Nederland.

Ook in de interviews komt het beeld naar voren dat de KNA Leidraden in de praktijk weinig gebruikt worden. Meerdere geïnterviewden, zowel beleidsarcheologen als KNA actoren, gaven bijvoorbeeld van tevoren aan zelf de KNA Leidraden maar weinig te gebruiken. Ook hadden de geïnterviewden het beeld - op basis van eigen observaties en door het onderwerp met collega's te bespreken - dat de KNA Leidraden in de praktijk maar weinig gebruikt worden.

5.2 Verhouding KNA Leidraden en andere informatiedocumenten

Het gebruik van andere informatiedocumenten en hun verhouding tot de KNA Leidraden wordt in de volgende paragrafen besproken.

5.2.1 Gebruik andere kennisdocumenten

Bij de vraag over het gebruik van andere kennisdocumenten naast of in plaatst van de KNA Leidraden gaf 97% van de beleidsarcheologen en 97% van de KNA actoren aan andere

²² Voor antwoorden per KNA Leidraad per doelgroep, zie bijlage 2 - § 2.2

²³ Gebruik is gescoord met 1 of 2 in de webenquête.

²⁴ Gebruik is gescoord met 4 of 5 in de webenquête.

kennisdocumenten te gebruiken.²⁵ Uit de vraag welke documenten gebruikt worden,²⁶ blijkt dat zowel de beleidsarcheologen als KNA actoren verschillende andere kennisdocumenten gebruiken en dat alle kennisdocumenten naast elkaar gebruikt worden. Wetenschappelijke publicaties en rapportages van eerdere onderzoeken blijken de meest gebruikte andere bronnen van informatie blijken te zijn. Ook de informatiebronnen van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed en van de gemeentes worden veelvuldig gebruikt (tabel 5.1).

	Beleidsarcheologen	KNA actoren
Informatiebronnen van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed	76%	74%
Informatiebronnen van de provincies	36%	47%
Informatiebronnen van de gemeentes	64%	67%
Interne kennisdocumenten van het bedrijf waar ik werk	55%	60%
Wetenschappelijke publicaties	93%	87%
Rapportages van eerder onderzoek	91%	88%
Anders namelijk	17%	20%
N.v.t.	0%	2%

Tabel 5.1: Overzicht andere gebruikte kennisdocumenten.

Naast de gegeven mogelijkheden, konden de respondenten ook aangeven welke andere kennisdocumenten zij nog meer gebruikten. Hier werden onder andere kennisdocumenten van de Vlaamse, Waalse en Duitse overheden genoemd (vooral voor de grensregio's), GIS-kaarten, historische bronnen, het Deventer-systeem, museale collecties, kennis die op regionaal niveau geaggregeerd is. Daarnaast worden collega's en amateurs ook gezien als waardevolle bron van informatie.

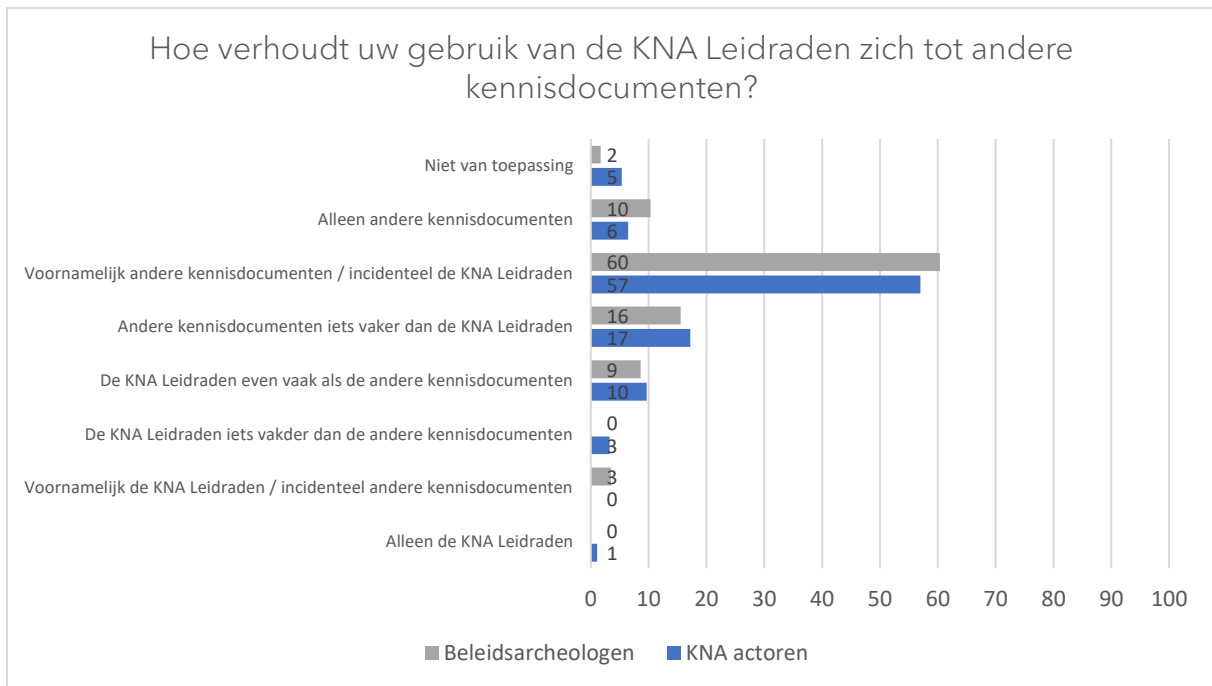
5.2.2 Verhouding KNA Leidraden en andere kennisdocumenten

Bij de navraag over de verhoudingen tussen de KNA Leidraden en andere kennisdocumenten²⁷ blijkt dat de meeste respondenten voornamelijk andere informatiedocumenten gebruiken. Dit geldt voor zowel beleidsarcheologen als KNA actoren (figuur 5.1).

²⁵ Vraag 10: Gebruikt u naast of in plaats van de KNA Leidraden andere kennisdocumenten?

²⁶ Vraag 11: Welke andere informatiedocumenten gebruikt u naast of in plaats van de KNA Leidraden (meer keuzes mogelijk)?

²⁷ Vraag 12: Hoe verhoudt uw gebruik van de KNA Leidraden zich tot andere kennisdocumenten? U gebruikt:



Figuur 5.1: Overzicht van de verhouding tussen het gebruik van de KNA Leidraden en andere kennisdocumenten (% van respondenten).

Op basis van de bovenstaande resultaten lijkt het voorhanden zijn van andere kennisdocumenten een reden te zijn om de KNA Leidraden niet of minder vaak te gebruiken. Uit de open velden blijkt bijvoorbeeld het belang van de mogelijkheid zelf inschatting te maken van de situatie en zelf een keuze te maken welke informatiedocumenten nuttig zijn. Daarnaast werd soms ook aangegeven dat andere informatiedocumenten gemakkelijker te raadplegen zijn.

Bij de voorkeur voor het gebruik van voornamelijk andere kennisdocumenten moet opgemerkt worden dat dit beeld mogelijk niet helemaal representatief is voor het daadwerkelijk gebruik van de KNA Leidraden. Uit reacties in de webenquête, maar ook uit de interviews, blijkt dat de KNA Leidraden ook verwerkt worden in eigen kennisdocumenten (op alle niveaus), waardoor er indirect toch gebruik gemaakt wordt van de KNA Leidraden.

5.3 Toelichting op gebruik

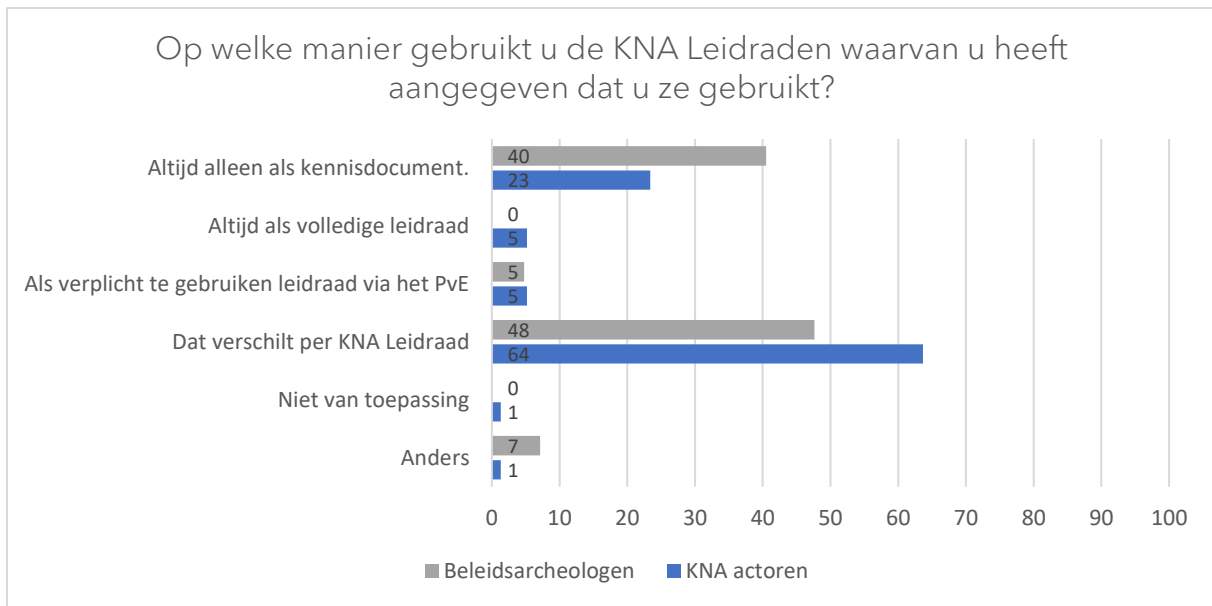
De wijze waarop de KNA Leidraden gezien worden of gebruikt worden, heeft eveneens invloed op de frequentie van het gebruik. Een document dat gezien wordt als een naslagwerk zal minder vaak gebruikt worden dan een document dat gezien wordt als een te volgen richtlijn. Dit thema wordt in de onderstaande paragrafen besproken.

5.3.1 Wijze van gebruik

Naast de vraag hoe vaak de respondenten die KNA Leidraden gebruikten is ook gevraagd op welke manier ze de KNA Leidraden gebruikten. Dit onderwerp is bevestigd door middel van een gesloten vraag²⁸ en een open vraag.²⁹

²⁸ Vraag 20: Op welke manier gebruikt u de KNA Leidraden waarvan u heeft aangegeven dat u ze gebruikt?

²⁹ Vraag 21: Kunt u op hoofdlijnen de redenen van wel of niet gebruiken van de individuele KNA Leidraden toelichten?



Figuur 5.2: Wijze van gebruik van de KNA Leidraden.

Uit de reacties op de open vragen blijkt dat de KNA Leidraden op verschillende manieren gebruikt worden (figuur 5.2) en dat er verschillende redenen zijn voor de respondenten om de KNA Leidraden te gebruiken (tabel 5.2). Het voornaamste gebruik is als kennisdocument, wat een verklaring kan zijn voor de lage intensiteit van het gebruik. Daarnaast valt het op in de open vragen dat er tussen beleidsarcheologen en KNA actoren weinig verschil bestaat in de manier waarop de KNA Leidraden gebruikt worden. De intensiteit van de wijze van gebruik verschilt erg binnen beide doelgroepen: sommige respondenten geven aan volledig werken volgens de KNA Leidraden, andere gebruiken ze alleen als kennisdocument dat incidenteel geraadpleegd wordt als iets niet bekend is.

	Beleidsarcheologen	KNA actoren
Opzetten / controleren onderzoeksstrategieën	X	X
Opstellen / controle PvE	X	X
Onderbouwing advies / beleid	X	-
Toelichting voor opdrachtgever	-	X
Bij deponering	X	-
Basis eigen documenten	X	-
Navolgbaarheid van onderzoek / standaardisatie / transparantie / verantwoording methodologische keuzes	X	X
Als te volgen wijze van werken / volledige leidraad	X	X
Naslagwerk	X	X
Ter inspiratie	X	X

Tabel 5.2: overzicht van genoemde gebruikswijze / gebruikdoelen.

5.3.2 Redenen om KNA Leidraden niet te gebruiken

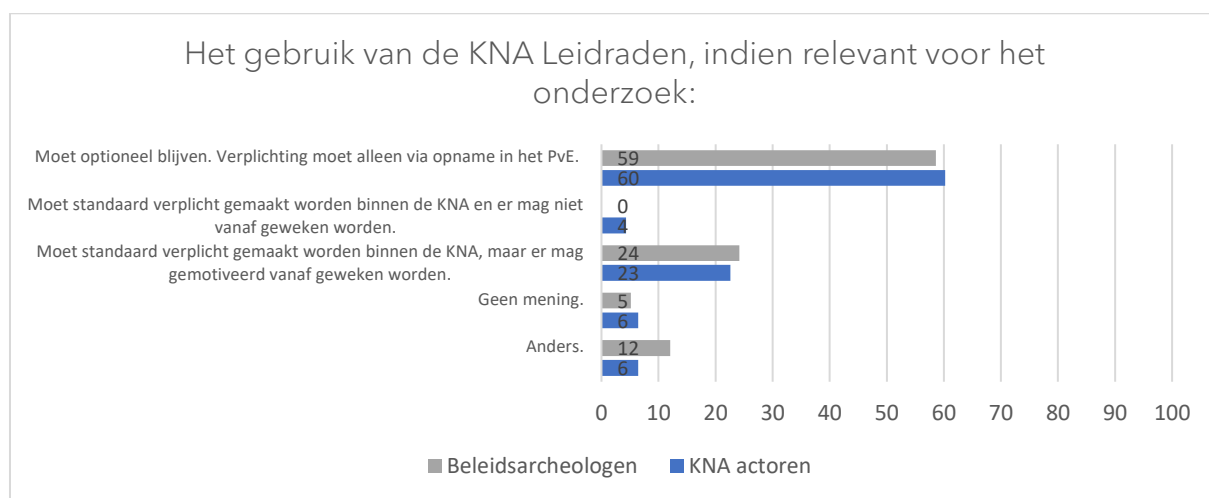
Hoewel enkele respondenten voorbeelden gaven waarom de KNA Leidraden inhoudelijk onjuist of verouderd en daardoor onbruikbaar zijn,³⁰ blijken veel redenen niet strikt inhoudelijk te zijn. De respondenten geven bijvoorbeeld aan dat ze zelf genoeg kennis en ervaring hebben om goede keuzes te maken. Alleen bij het aantreffen van iets onbekends worden de KNA Leidraden geraadpleegd. Een meer praktisch probleem waar gebruikers tegenaan lopen is de grote omvang van de documenten die daardoor lastig raadpleegbaar zijn, zeker in huidige manier van werken waar een grote tijdsdruk en regeldruk ervaren wordt. Een ander veel genoemd punt is dat de inhoud van de KNA Leidraden te theoretisch is en

³⁰ Zie bijlage 3 voor inhoudelijke opmerkingen per KNA Leidraad

er te weinig aansluiting is bij de veldpraktijk. De genoemde oorzaak van deze discrepantie is dat de schrijvers van de KNA Leidraden geen realistisch beeld hebben van de veldpraktijk. Daarnaast bestaat het gevoel dat het proces van opstellen niet transparant is en dat nieuwe onderwerpen vooral vanuit SIKB en het CCvD aangedragen worden. De laatste twee redenen zijn geen directe redenen om de KNA Leidraden niet te gebruiken, maar zorgen wel voor minder draagvlak.

5.4 Inbedding in KNA / BRL

Zoals in hoofdstuk 1 staat beschreven, is het gebruik van de KNA Leidraden op dit moment vrijwillig. Een manier om de KNA Leidraden beter in het archeologisch proces te betrekken is door ze een meer formeel karakter te geven. Aan de respondenten van de webenquête is gevraagd hun mening hierover te geven aan de hand van de onderstaande stellingen (figuur 5.3).



Figuur 5.3: Mogelijke wijze van inbedding van de KNA Leidraden in de KNA / BRL.

		Beleidsarcheologen	KNA actoren
Nadelen	KNA Leidraden zijn niet geschikt voor kleine projecten (financieel, maar ook wat betreft kenniswinst)	X	-
	Verplichting leidt tot administratieve last / onnodig werk	X	X
	Werkwijze is goed bij meeste bedrijven	X	-
	Nu inhoudelijk niet geschikt op de verplichten (te idealistisch, verouderd, niet voor alle situaties geschikt)	X	X
	Niet controleerbaar	X	X
	Meer verplichten werkt averechts	X	X
	Verplichting beperkt creativiteit van onderzoeker	X	X
	Verplichten heeft geen zin als het niet door de gemeentes onderschreven wordt	-	X
Voordelen	Bewustwording	X	X
	Creëren van minimumstandaard	X	X
	Verplichting leidt tot beter onderzoek (mits er brede consensus is over de inhoud)	X	-
	Verplichting leidt tot vergelijkbare datasets / standaardisatie als basis voor grotere vraagstukken	-	X

Tabel 5.3: genoemde afwegingen om de KNA Leidraden wel of niet een meer formele rol binnen KNA / BRL te geven.

De meeste respondenten (beleidsarcheologen: 59%; KNA actoren: 60%) geven aan dat ze de huidige situatie graag willen behouden, namelijk dat het gebruik optioneel is en de KNA Leidraden alleen in projecten gebruikt worden waar deze door opname in het PvE verplicht zijn gesteld. Een tweede, kleinere groep (beleidsarcheologen 24%; KNA actoren 23%) ziet ook mogelijkheid om de KNA Leidraden standaard te verplichten, met de mogelijkheid om gemotiveerd af te wijken. De genoemde afwegingen in het wel of niet verplichten worden in tabel 5.3 beschreven.

5.4.1 Interviews

Misschien juist omdat in bijna alle interviews duidelijk werd dat de KNA Leidraden nu weinig gebruikt worden, lag de nadruk in veel van de interviews op welke rol de KNA Leidraden zouden kunnen spelen en hoe dat bereikt kon worden. Deze discussies hadden betrekking op de rol binnen de KNA / BRL, maar beperkten zich zeker niet daartoe (zie ook § 3.2 over potentiële doelgroepen).

Alleen standaard verplichten vond geen van de geïnterviewde een goede manier om de KNA Leidraden vaker te laten gebruiken, omdat dit niet tot beter onderzoek leidt. Het standaard verplichten met de mogelijkheid tot gemotiveerd afwijken vonden enkele beleidsarcheologen wel een goed idee. Deze oplossing werd vooral genoemd in de context van de lage prijzen waarvoor projecten uitgevoerd worden. Het argument is daarbij dat standaard verplichten, en ook handhaven op naleving, zorgt voor het markt-breed vragen van realistische prijzen aan opdrachtgevers. Door de KNA Leidraden te verplichten wordt voorkomen dat enkele partijen de lage prijzen in stand houden. Op basis van de gesprekken blijkt dat opdrachtgevers niet per se negatief staan tegenover het gebruik van leidraden of het aanscherpen van het gebruik van deze documenten, maar dat het wel belangrijk is dat de motivatie daarvoor goed gecommuniceerd wordt.

De uitkomst van de meeste gesprekken was echter dat standaard verplichten, in welke vorm dan ook, geen goed idee is. Deze mening wordt gedeeld door de meeste beleidsarcheologen en alle KNA actoren. De argumenten hiervoor zijn praktisch (handhaven is niet haalbaar en zonder handhaving heeft het geen zin), inhoudelijk (verplichten leidt niet per se tot beter onderzoek en soms zelfs tot slechter onderzoek. Belangrijke aspecten zoals ervaring en kennis van de regio, zijn niet in leidraden te vangen. Voor grensregio's is gebruik soms problematisch) en van meer psychologische aard (er wordt al grote regeldruk ervaren, verplichten werkt alleen meer weerstand op, verplichten leidt niet tot beter volgen).

Wat in alle gesprekken met beleidsarcheologen en KNA actoren naar voren kwam is - als SIKB en het CCvD willen dat de KNA Leidraden beter gebruikt worden - dat de vorm van de documenten aangepast moet worden. De argumentatie is dat de KNA Leidraden vanzelf beter gebruikt zullen worden, wanneer ze gebruiksvriendelijker zijn, beter aansluiten bij de praktijk en bij behoeftes die bestaan in het veld en meer praktische informatie geven over materiaal en methode. Daarbij werd ook genoemd dat het belangrijk is dat ze niet éénmalige gepresenteerd worden, maar ook regelmatig onder de aandacht gebracht worden.

Tenslotte werd in meerdere gesprekken genoemd dat de communicatie over de rol van de KNA Leidraden beter zou kunnen. De KNA Leidraden zouden explicieter onderdeel gemaakt moeten worden van het PvE, bijvoorbeeld door onderbouwde motivering voor de gekozen methodologie te vragen of door ze al in het PvE Format te noemen. Ook duidelijkere inbedding in de KNA / BRL op de website van SIKB zelf wordt gezien als een mogelijke oplossing.

5.5 Ontbrekende onderwerpen

Een andere factor die een rol zou kunnen spelen in de behoefte of bereidheid tot het gebruik van KNA Leidraden is het ontbreken van relevante thema's. Als afsluiting van het inhoudelijk

gedeelte van de webenquête is gevraagd aan de respondenten over welk onderwerp ze nog graag een KNA Leidraad zouden zien verschijnen. 44 respondenten gaven aan nog onderwerpen te missen (beleidsarcheologen: 13; KNA actoren: 35). Onder andere fysische antropologie, grafveldonderzoek, toepassingen van nieuwe technieken en natuurwetenschappelijk onderzoek werden meerdere malen genoemd.³¹ Hieruit kan geconcludeerd worden dat de KNA Leidraden niet per se als onbruikbaar of niet nuttig ervaren worden. In tegenstelling tot de 44 respondenten die nieuwe onderwerpen voorstelden, gaven 12 respondenten expliciet aan dat ze géén nieuwe KNA Leidraden erbij wilden (beleidsarcheologen: 5; KNA actoren: 9). Tenslotte gaf een klein aantal respondenten aan dat het beter was om eerst de bestaande KNA Leidraden te actualiseren voor er nieuwe opgesteld worden.

³¹ Vraag 40: Over welk onderwerp of welk thema zou u graag een KNA Leidraad willen zien verschijnen? Zie bijlage 2 - §2.7

6 Bevindingen en aanbevelingen

In dit hoofdstuk worden de bevindingen samengevat aan de hand van de gestelde vragen in hoofdstuk 1. Op basis van deze bevindingen wordt een aanbeveling gedaan voor beter gebruik van huidige en eventuele toekomstige KNA Leidraden.

6.1 Bevindingen

Vraag 1: Is het bestaan van de KNA Leidraden voldoende bekend?

- In het algemeen is het bestaan van de KNA Leidraden in het algemeen goed bekend onder de respondenten. Niet alle respondenten hebben duidelijk voor ogen welke KNA Leidraden er precies zijn of wat er precies in de KNA Leidraden staat.

Vraag 2: Zijn de KNA Leidraden voldoende bruikbaar in de archeologische praktijk?

- De onderwerpen van de KNA Leidraden sluiten goed aan bij de werkzaamheden van de beleidsarcheologen en KNA actoren;
- De inhoud van de KNA Leidraden wordt wisselend beoordeeld, maar doorzoekbaarheid en toepasbaarheid scoren goed in de gesloten vragen, vooral bij de leidraden die betrekking hebben op Veldmethoden en Technieken;
- Uit de open vragen blijkt dat toepasbaarheid in de praktijk een belangrijk beoordelingscriterium is. Dit aspect wordt echter bij veel KNA Leidraden als probleem genoemd, zowel qua vorm (te lang, te statisch) als inhoud (te idealistisch, te weinig op de praktijk gericht).

Vraag 3: Is er voldoende behoefte en/of bereidheid om met de KNA Leidraden te werken?

De KNA Leidraden worden in de praktijk relatief weinig gebruikt. Er zijn verschillende verklaringen voor de beperkte behoefte en/of bereidheid:

- KNA Leidraden worden voornamelijk als naslagwerk gebruikt. Hoe meer ervaring de archeoloog, hoe minder behoefte er is om de documenten te gebruiken.
- Er wordt een discrepantie ervaren tussen de inhoud van de KNA Leidraden en de veldpraktijk, qua vorm (te lang, te statisch) en inhoud (te idealistisch, te weinig op de praktijk gericht);
- Er zijn andere documenten beschikbaar die beter aansluiten bij de behoefte. Daarbij bestaat er duidelijk de wens om zelf keuzes te maken en niet een werkwijze opgelegd te krijgen;
- Vanwege de hoge werkdruk en krappe budgetten worden de werkwijzen in de KNA Leidraden als te veel ervaren. De KNA Leidraden worden gezien als nog een opgelegd element vanuit de KNA waaraan voldaan moet worden;

Daarnaast blijkt er ook behoefte en/of bereidheid is om met de KNA Leidraden te werken:

- KNA Leidraden vormen regelmatig de basis voor eigen kwaliteits- of informatiedocumenten op alle niveaus, waaruit blijkt dat de documenten gewaardeerd worden en (indirect) gebruikt.
- De mening wordt gedeeld dat de KNA Leidraden kunnen bijdragen tot minimumstandaard, het opzetten van zinvolle onderzoeksstrategieën, beter onderzoek en leiden tot standaardisatie en vergelijkbare datasets die geschikt zijn voor synthetiserend onderzoek;
- Circa 60% van de beleidsarcheologen en KNA actoren wil graag de huidige situatie van verplichting via het PvE behouden; Ruim 20% van de respondenten vindt standaard verplichting met optie tot gemotiveerd afwijken een goed idee, omdat dit tot beter onderzoek leidt of in ieder geval bewustwording.
- Ongeveer een derde van de respondenten geeft aan behoefte te hebben aan KNA Leidraden met andere thema's.

6.2 Aanbevelingen tot het verhogen van het gebruik van de KNA Leidraden

Op basis van de bovengenoemde conclusies gelden de volgende aanbevelingen:

Inbedding in KNA / BRL

Het gebruik moet, in ieder geval voor nu, optioneel blijven, met verplichting alleen door opname in het PvE. De meeste respondenten gebruiken de KNA Leidraden nu als naslagwerk en willen dat zo houden. Daarnaast wordt de discrepantie tussen de inhoud van de KNA Leidraden en de veldpraktijk als een wezenlijk probleem in het gebruik ervaren. Verder is een grote groep KNA Leidraden aan een update toe. Door de KNA Leidraden in hun huidige vorm een meer geformaliseerde rol te geven wordt de bereidheid om ze te gebruiken waarschijnlijk niet groter. Gemotiveerd afwijken moet alleen maar een manier zijn om de KNA Leidraden aan te laten sluiten op project-specifieke kenmerken, niet op structurele fouten in de huidige documenten te repareren. Wel geldt de aanbeveling om de KNA Leidraden duidelijker onderdeel van de KNA / BRL te laten worden, visueel door de koppeling op de website van SIKB explicieter te maken of inhoudelijk door ze in meer van de protocollen op te nemen.

Vorm

Een tweede aanbeveling is om de KNA Leidraden in een vorm aan te bieden die aansluit bij de behoefte van de verschillende gebruikers. In het geval van de bestaande KNA Leidraden betekent dit niet dat ze volledig herschreven moeten worden, maar dat er nog een bestand aan toegevoegd kan worden. In de interviews zijn verschillende vormen geopperd, van een hand-out van een A4-tje, een factsheet van 2 tot 3 A4-tjes, een website waar alle informatie meer geïntegreerd is, YouTube tutorials en tenslotte een volledige app. Er zit een aanzienlijk verschil in de investering die nodig is voor deze extra documenten, waardoor het aan te raden is eerst een dergelijke toevoeging te doen bij enkele KNA Leidraden of bij de KNA Leidraden die nu in de maak zijn. Bij het opstellen van nieuwe KNA Leidraden zou hun vorm ook expliciet aandacht moeten krijgen.

Actualisatie

Binnen de leidraden Veldmethoden en Technieken zijn meerdere KNA Leidraden die geactualiseerd moeten worden. Aan de leidraden Specialistisch Onderzoek zijn recent meerdere leidraden toegevoegd, maar ook enkele oudere leidraden binnen deze groep zijn verouderd. Een dergelijke actualisatieronde zou ook de gelegenheid bieden om niet alleen de inhoud, maar ook de vorm van het document te actualiseren. Voor een blijvende bruikbaarheid van de documenten zou het goed zijn als er een actualisatieplan komt waarin de KNA Leidraden periodiek gecontroleerd en geactualiseerd worden.

Communicatie

Hoewel de meeste respondenten aangeven bekend te zijn met de KNA Leidraden, zou een betere communicatie over de KNA Leidraden hun vindbaarheid beter kunnen maken (zie ook inbedding). Het is daarbij belangrijk dat er geen sprake is van enkel eenrichtingsverkeer, maar het veld ook actief betrokken wordt. Door het werkveld actief te betrekken bij de voorgestelde aanpassing van de vorm (Wat is werkzaam? Welke vorm wordt echt gebruikt?) en bij de voorgestelde actualisatie (Wat werkt nu niet goed?), maar ook - bij voorkeur vooraf - bij nieuwe leidraden (Waar is nog niet duidelijk? Waar knelt het nu?) ontstaan hopelijk documenten die als relevant ervaren worden, praktisch in gebruik zijn en waar draagvlak voor is. Wanneer deze uitvragen periodiek vastgelegd zijn, worden de KNA Leidraden ook met enige regelmaat onder de aandacht gebracht. Hierdoor wordt hun zichtbaarheid en vindbaarheid weer vergroot.

7 Literatuur

Londen, H. van, N. Vossen, M. Schlaman & K. Scharringhausen 2014. *Discovering the Archaeologists of the Netherlands 2012-14*. Amsterdam: University of Amsterdam. Digitaal raadpleegbaar: https://www.discovering-archaeologists.eu/national_reports/2014/NL%20DISCO%202014%20Netherlands%20national%20report%20english.pdf [geraadpleegd 1 maart 2021]

Plicht, J. van der & M. Blankers 2013. *Survey-onderzoek. De meting van attitudes en gedrag*. Den Haag: Boom Lemma uitgevers.

Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB) 2021. *Jaarrapportage 2019. Kwaliteitsverklaringen met blijvende waarde. Functioneren privaat deel stelsel kwaliteitsborging certificatie-schema archeologie SIKB (BRL SIKB 4000)*. Gouda: SIKB.

Vinken, H. & L. Wolters 2020. *Archeologen, arbeidsvoorwaarden en werkomstandigheden in Nederland. Een onderzoek voor het Platform Arbeidsmarkt Culturele en Creatieve toekomst*. Tilburg: HTH research

1 Bijlage: Overzicht vragen webenquête en aantal reacties per vraag

Vraag	Verplicht	Beleidsarcheologen	KNA actoren
1 Bent u als KNA actor geregistreerd?	Ja	58	93
2 Welke actorstatus heeft u?	Ja	58	93
3 Indien u specialist bent, wat is uw specialisme?	Nee	26	49
4 Waar bent u werkzaam?	Ja	58	93
5 Welke werkzaamheden voert u primair uit?	Ja	58	93
6 Bent u bekend met de KNA Leidraden?	Ja	58	93
7 Is het duidelijk wie de doelgroepen zijn?	Ja	58	93
8 Kunt u aangeven wie de doelgroepen zijn?	Nee	54	90
9 De onderwerpen zijn relevant voor:	Ja	58	93
De functie die ik bekleed			
Voor de fase van het archeologisch proces waar ik voornamelijk in werk			
Voor de regio waar ik vaak werk			
Voor de periodes waar ik vaak onderzoek naar doe			
10 Gebruikt u naast of in plaats van de KNA Leidraden nog andere kennisdocumenten?	Ja	58	93
11 Welke andere informatiedocumenten gebruikt u?	Ja	58	93
12 Hoe verhoudt uw gebruik van de KNA Leidraden zich tot andere documenten?	Ja	58	93
13 Kunt u (indien van toepassing) toelichting geven op uw gebruik van de KNA Leidraden in het algemeen?	Nee	42	67
14 Het gebruik van de KNA Leidraden, indien relevant voor het onderzoek:	Ja	58	93
15 Maakt u gebruik van KNA Leidraden? [ja => Q16; nee => Q22]	Ja	58	93
16 t/m 19: Hoe vaak gebruikt u de individuele KNA Leidraden?	Ja	42	77
16: Leidraden Veldmethoden en Technieken			
17: Specialistisch Onderzoek			
18: Fysiek Beschermen			
19: Verwachtingskaarten en Veldwerk Beekdalen			
20 Op welke manier gebruikt u de KNA Leidraden?	Ja	42	77
21 Kunt u op hoofdlijnen de redenen van <u>wel of niet gebruiken</u> van de individuele KNA Leidraden toelichten?	Nee	48	79
22 t/m 25: Waardevolle aanvulling op uw kennis of op de kennis van een ander?	Ja	58	93
22: Leidraden Veldmethoden en Technieken			
23: Specialistisch Onderzoek			
24: Fysiek Beschermen			
25: Verwachtingskaarten en Veldwerk Beekdalen			
26 Maakt u gebruik van KNA Leidraden? [ja => Q27; nee => Q39]	Ja	58	93
27 t/m 30: Is de informatie in de KNA Leidraden up-to-date?	Ja	38	75
27: Leidraden Veldmethoden en Technieken			

	28: Specialistisch Onderzoek			
	29: Fysiek Beschermen			
	30: Verwachtingskaarten en Veldwerk Beekdalen			
31 t/m 34:	Is de informatie in de KNA Leidraden gemakkelijk te vinden?	Ja	38	74
	31: Leidraden Veldmethoden en technieken			
	32: Specialistisch Onderzoek			
	33: Fysiek beschermen			
	34: Verwachtingskaarten en Veldwerk Beekdalen			
35 t/m 38:	Is de informatie in de KNA Leidraden gemakkelijk toe te passen	Ja	38	75
	35: Leidraden Veldmethoden en Technieken			
	36: Specialistisch Onderzoek			
	37: Fysiek Beschermen			
	38: Verwachtingskaarten en Veldwerk Beekdalen			
39	Kunt u op hoofdlijnen uw mening over de inhoud van de <i>individuele</i> KNA Leidraden toelichten?	Nee	29	57
40	Over welk onderwerp of welk thema zou u nog graag een KNA Leidraad willen zien verschijnen?	Nee	32	66
41	Zou u benaderd mogen worden voor het geven van toelichting op uw antwoord?	Nee	15	30

2 Bijlage: Antwoorden webenquête

In deze bijlages zijn de antwoorden van de webenquête opgenomen die niet in de hoofdtekst van dit rapport zijn opgenomen. De getallen zijn percentages van het aantal ingevulde reacties per vraag (zie bijlage 1).

2.1 Overzicht respondenten

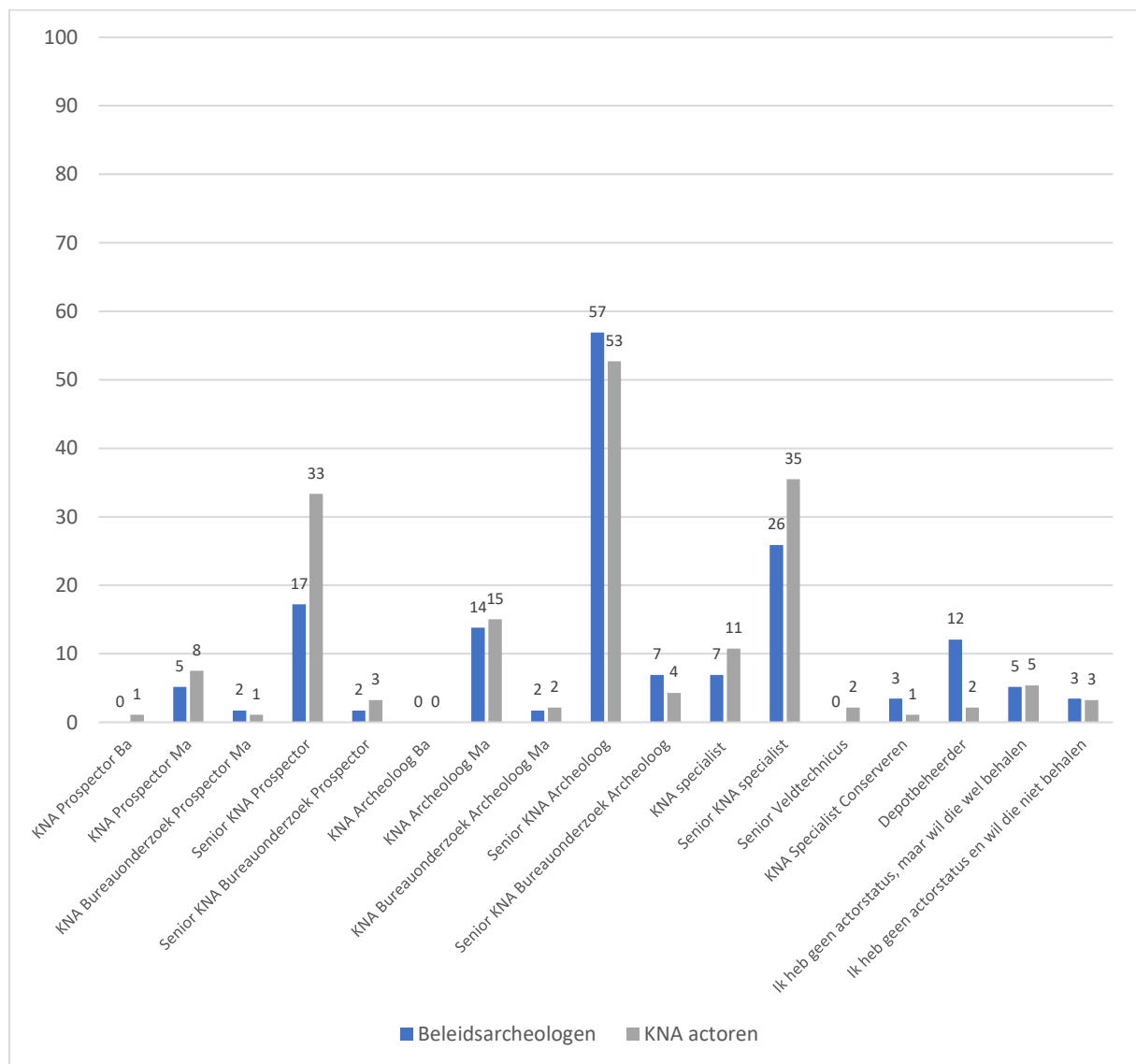
In totaal hebben 58 beleidsarcheologen en 93 KNA actoren de enquête ingevuld. Deze groepen overlappen deels, zoals blijkt uit de antwoorden op vraag 4 (zie bijlage 2 - § 2.1.2).

2.1.1 Vraag 1, 2 & 3: Actorstatus

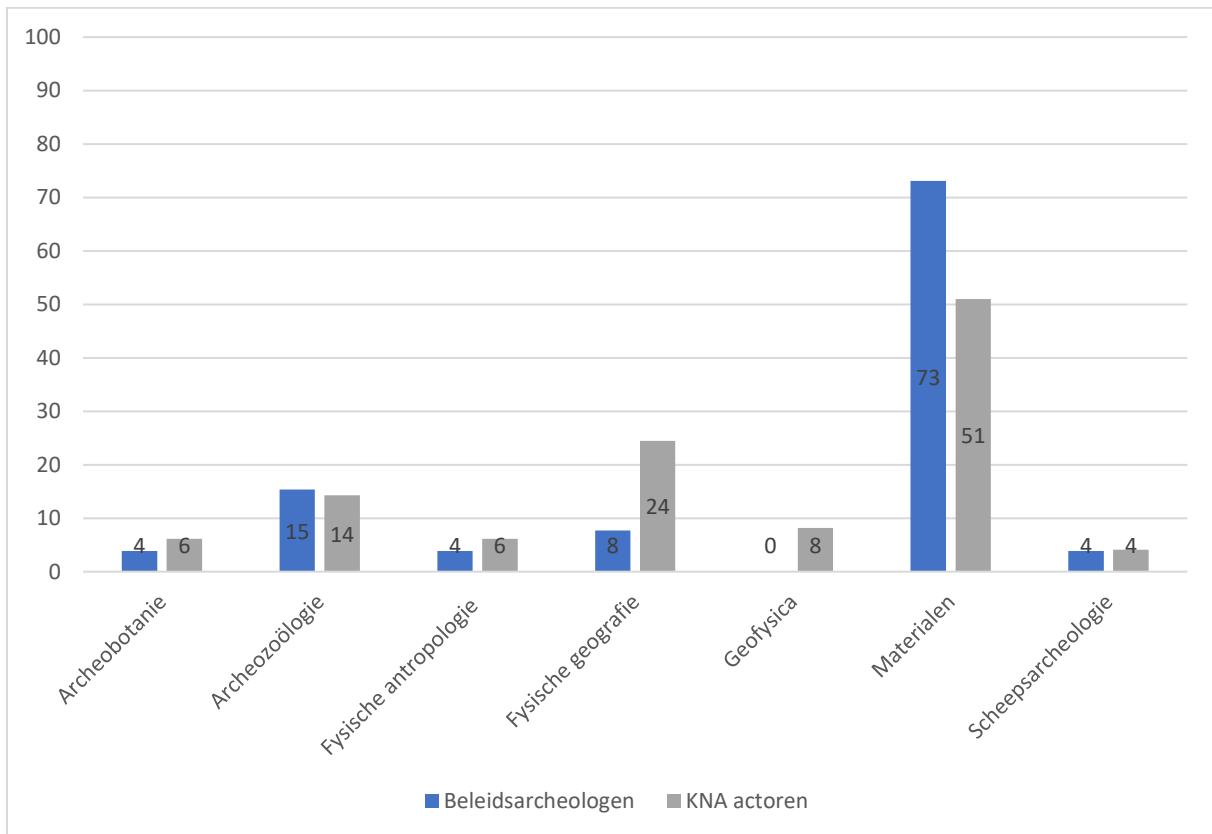
Vraag 1: Bent u als actor geregistreerd?

	Beleidsarcheologen	KNA actoren
Ja	90%	90%
Nee	10%	10%

Vraag 2: Welke actorstatus heeft u (meer keuzes mogelijk)?

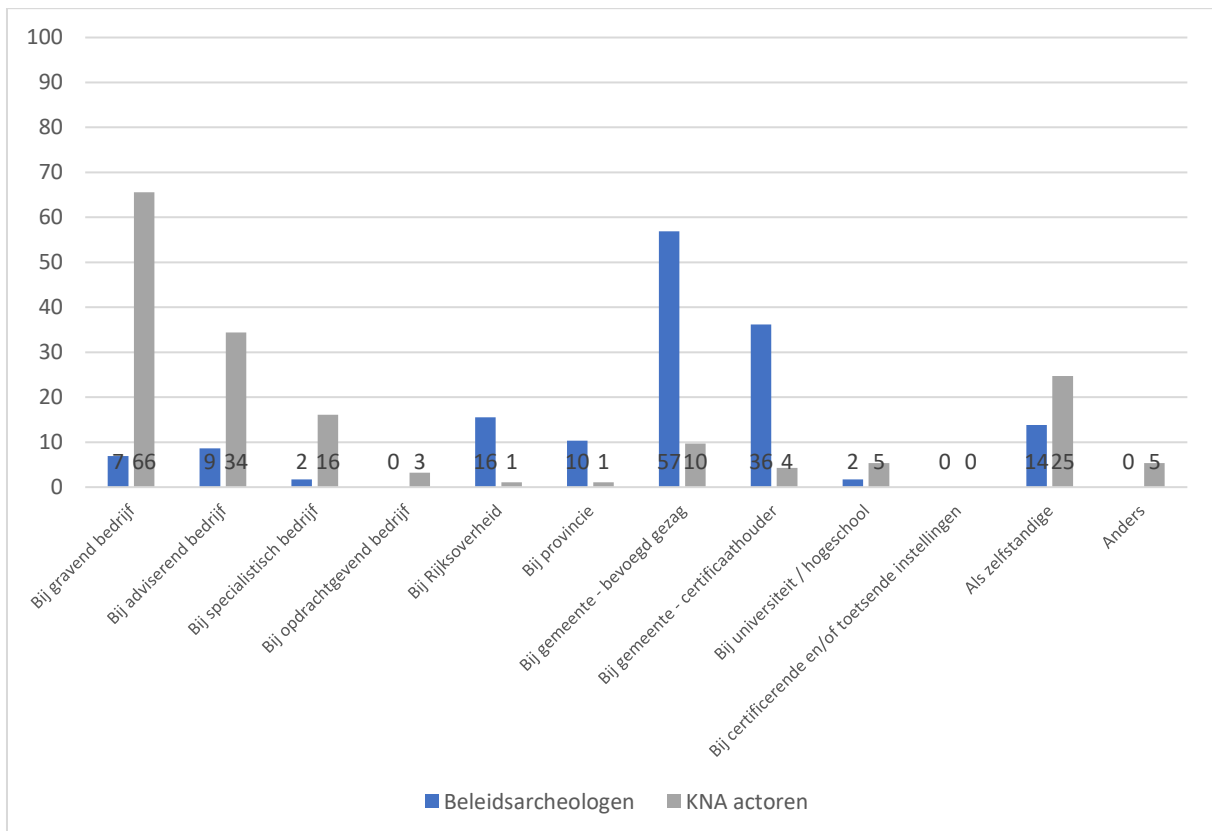


Vraag 3: indien u specialist bent, wat is uw specialisme (meer keuzes mogelijk)?

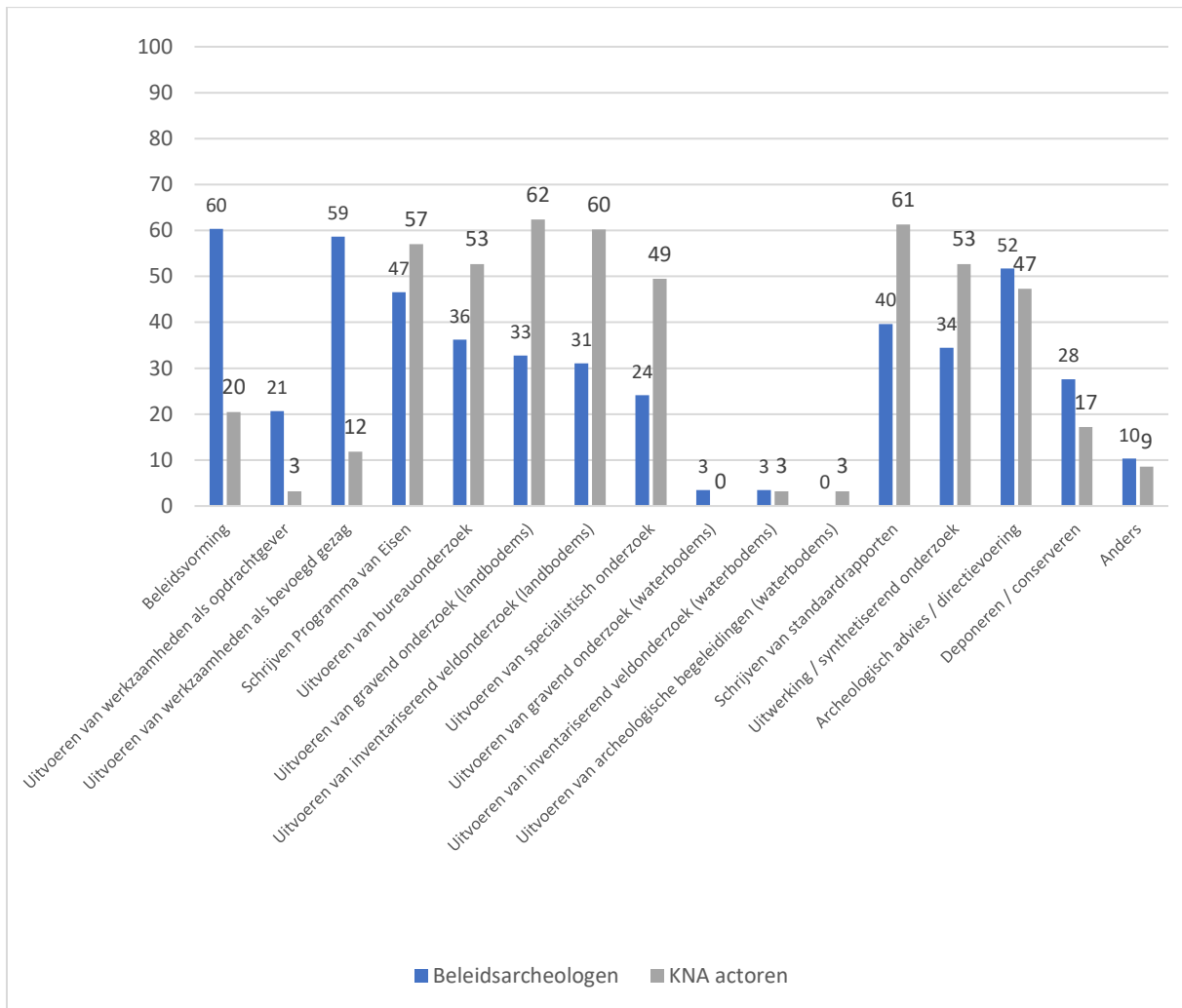


2.1.2 Vraag 4 & 5: Werkgever en werkzaamheden

Vraag 4: Waar bent u werkzaam (meer keuzes mogelijk)?



Vraag 5: Welke werkzaamheden voert u primair uit binnen het archeologisch proces (meer keuzes mogelijk)?



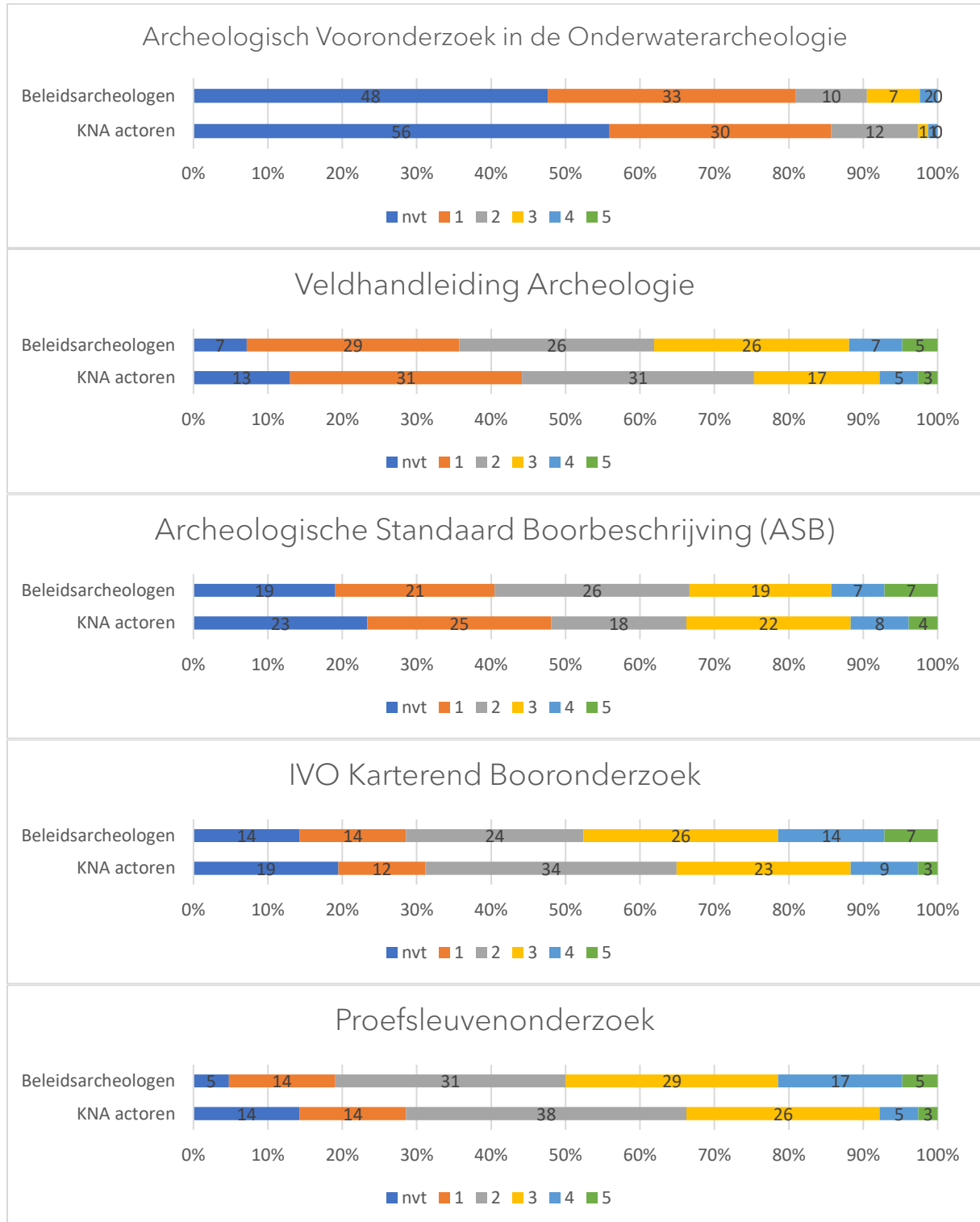
2.2 Hoe vaak gebruikt u de KNA Leidraden?

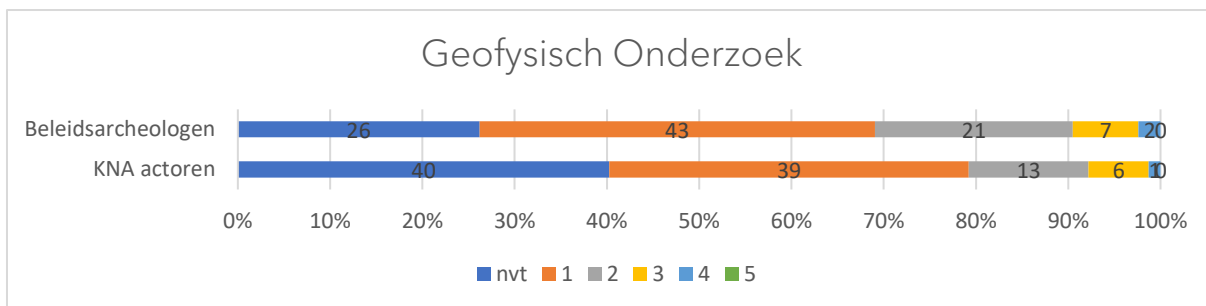
Beleidsarcheologen: n = 42

KNA actoren: n = 77

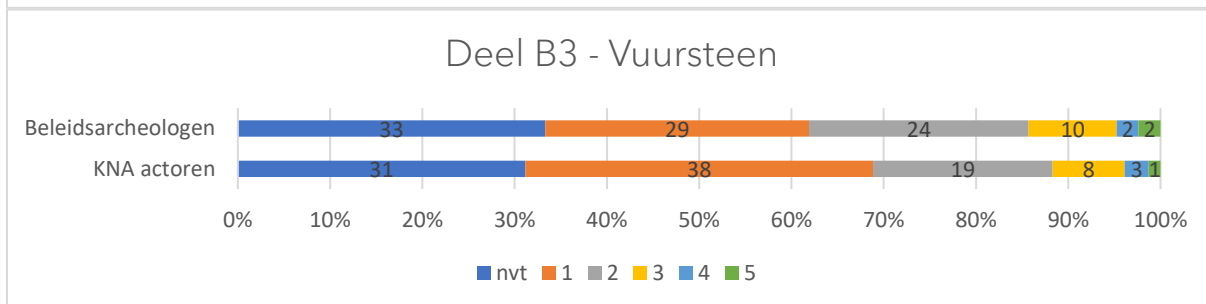
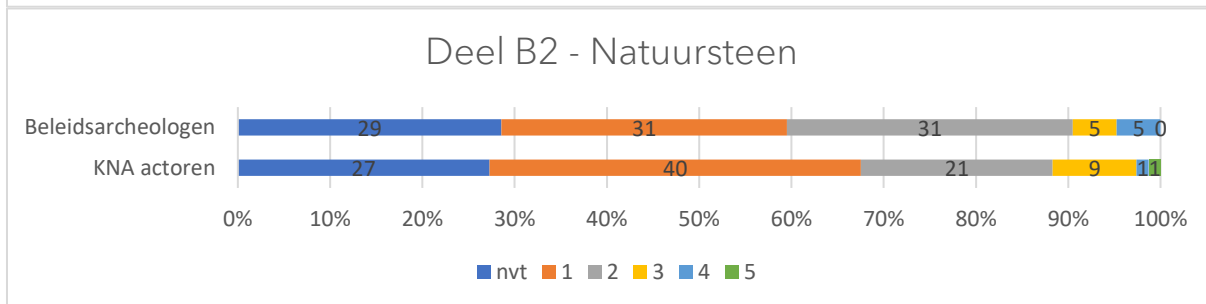
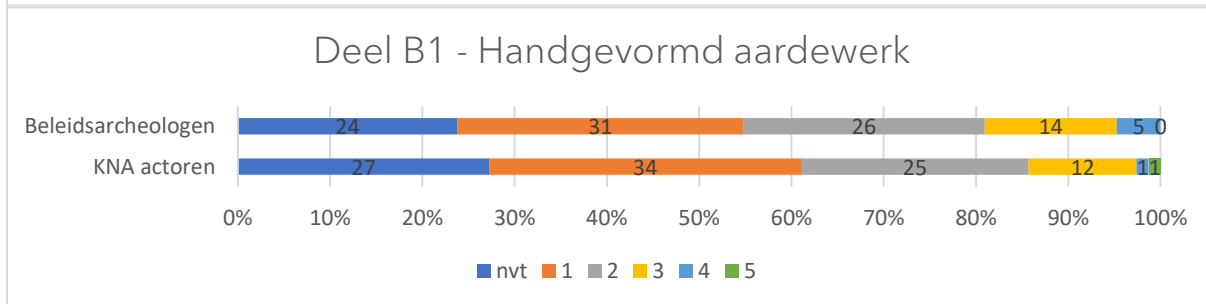
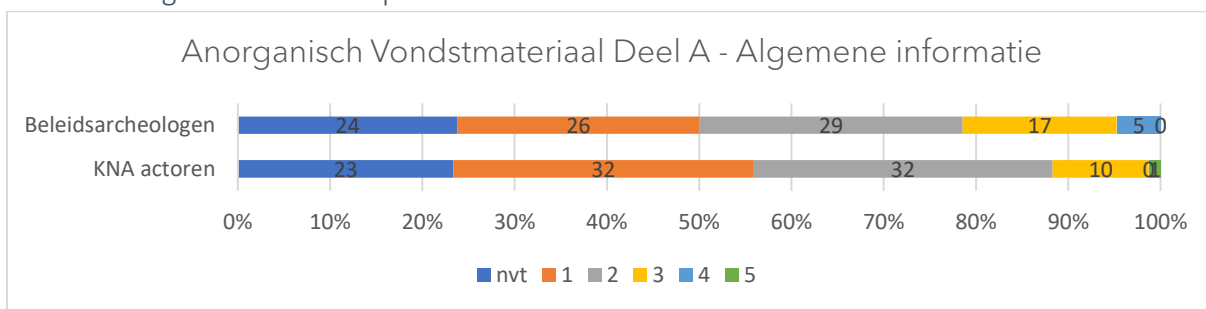
Schaal: (nooit) 1 - 2 - 3 - 4 - 5 (met elk project)

2.2.1 Vraag 16: Leidraden Veldmethoden en Technieken

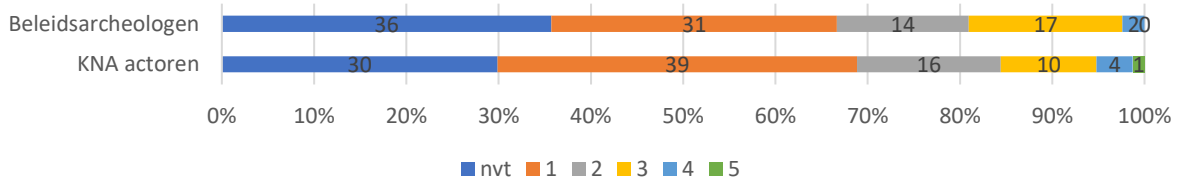




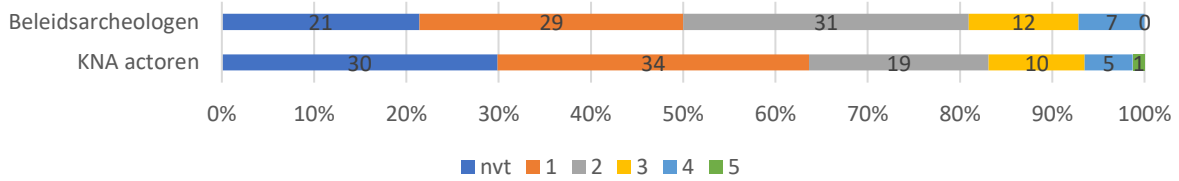
2.2.2 Vraag 17: Leidraden Specialistisch Onderzoek



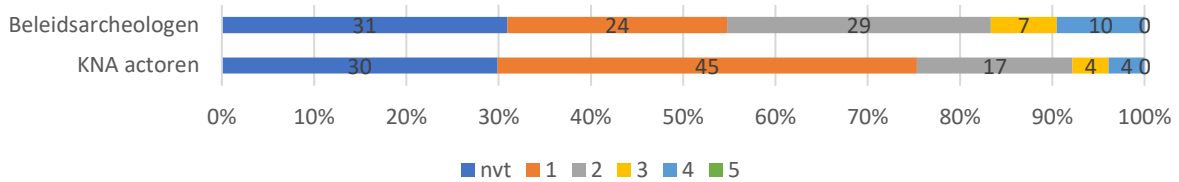
Deel B4 - Aardewerk Romeinse tijd



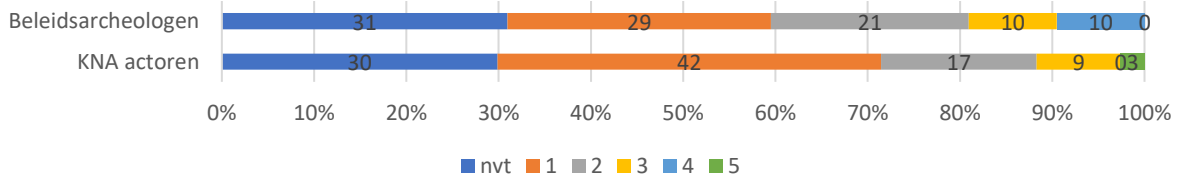
Deel B5 - Aardewerk Middeleeuwen, Nieuwe tijd



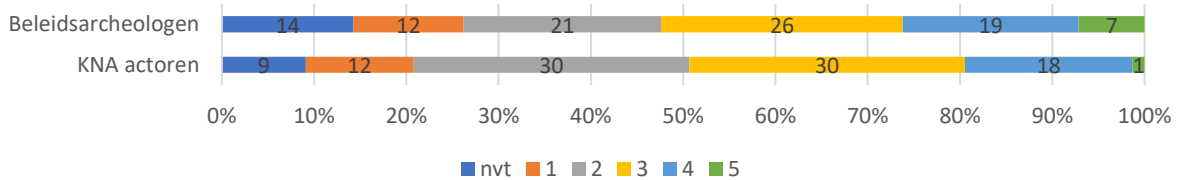
Archeobotanie



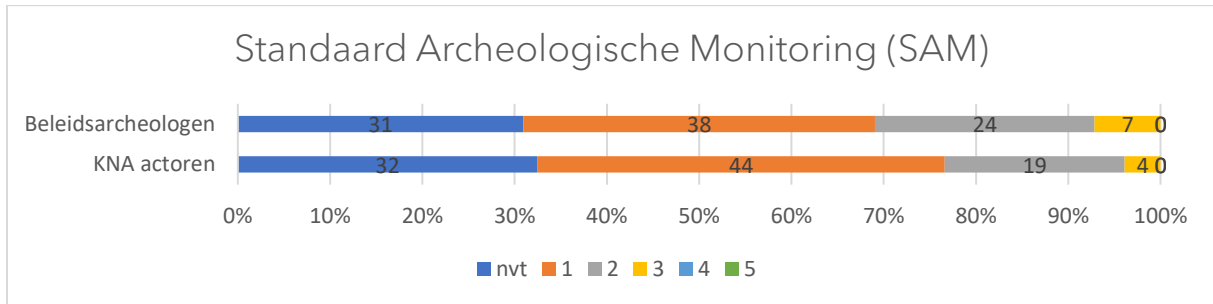
Archeozoölogie



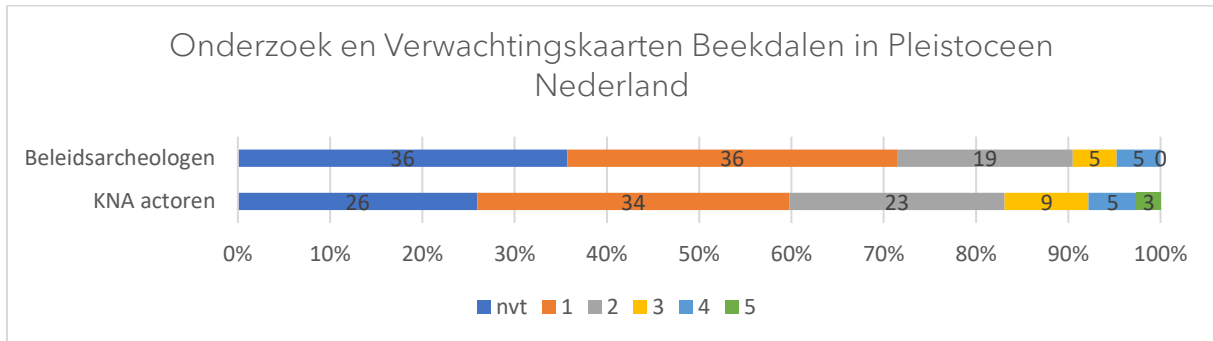
Eerste Hulp bij Kwetsbaar Vondstmateriaal



2.2.3 Vraag 18: Leidraden Fysiek Beschermen



2.2.4 Vraag 19: Leidraden Verwachtingskaarten en Veldwerk Beekdalen



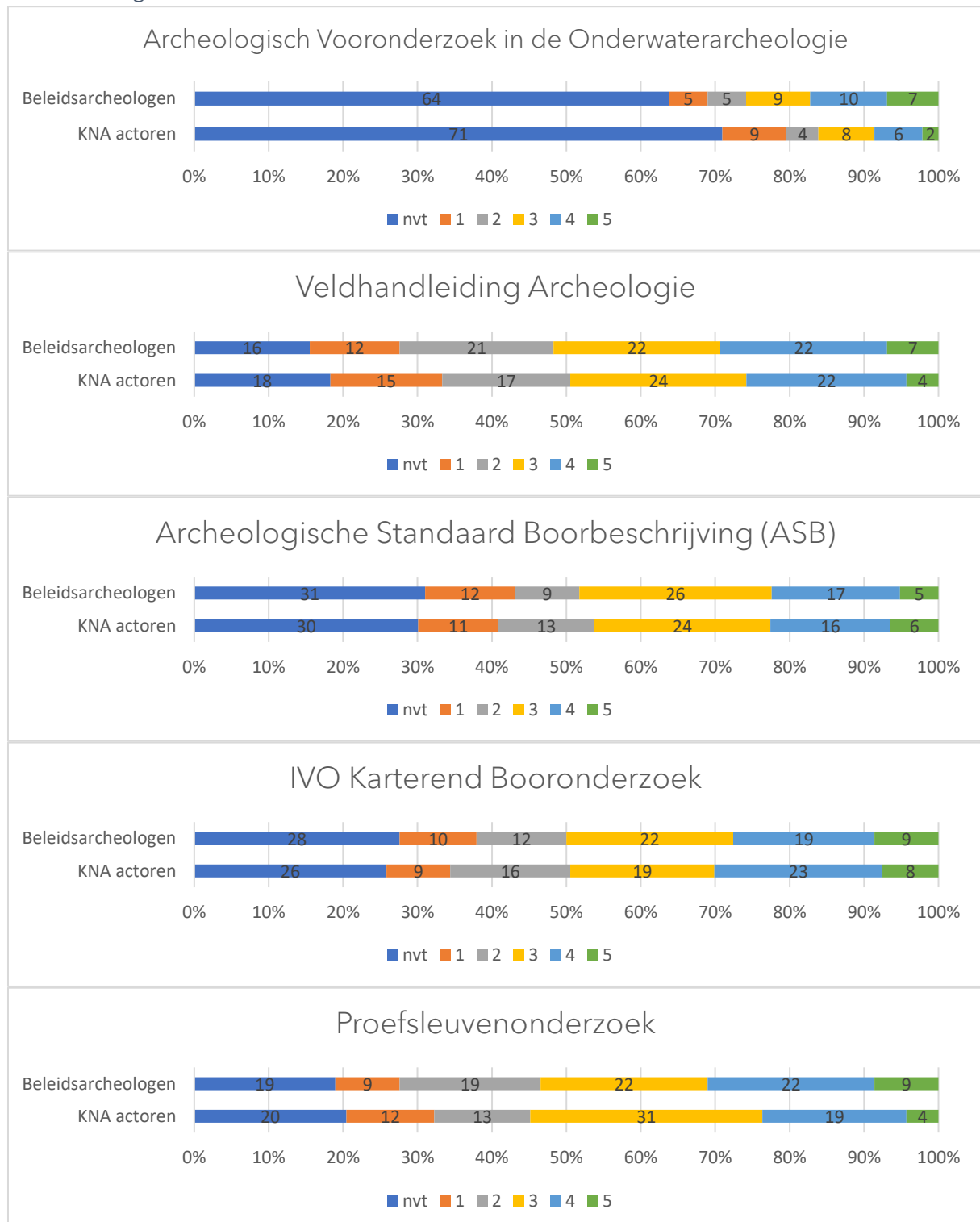
2.3 Zijn de KNA Leidraden een waardevolle aanvulling op uw kennis of de kennis van een ander?

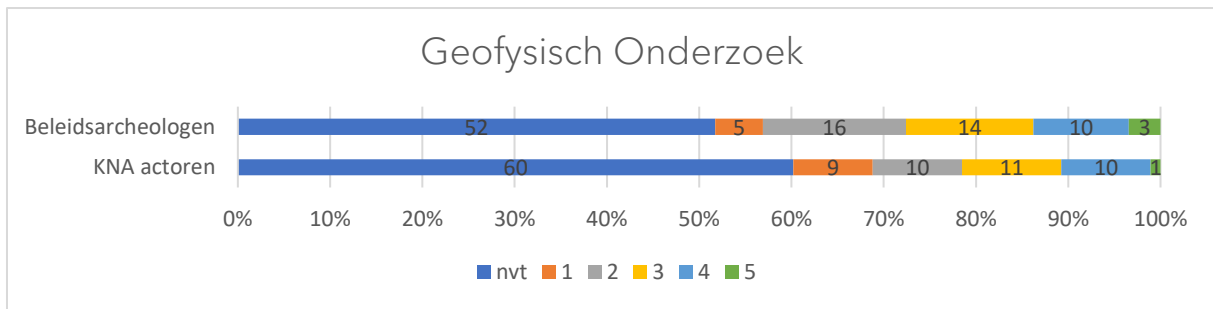
Beleidsarcheologen: n = 58

KNA actoren: n = 93

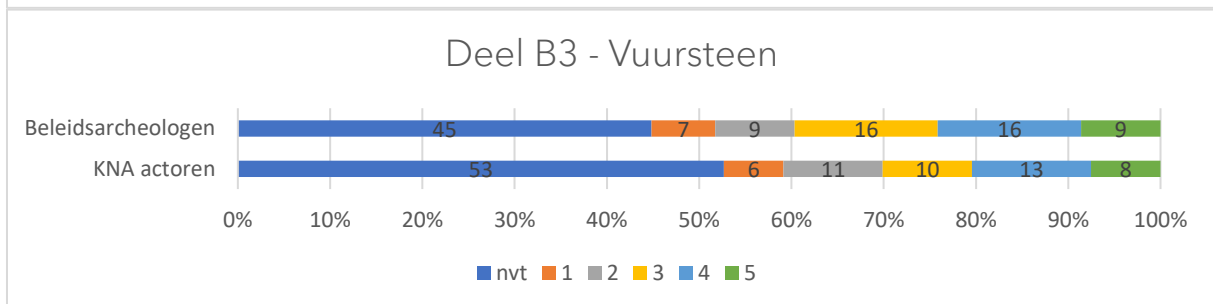
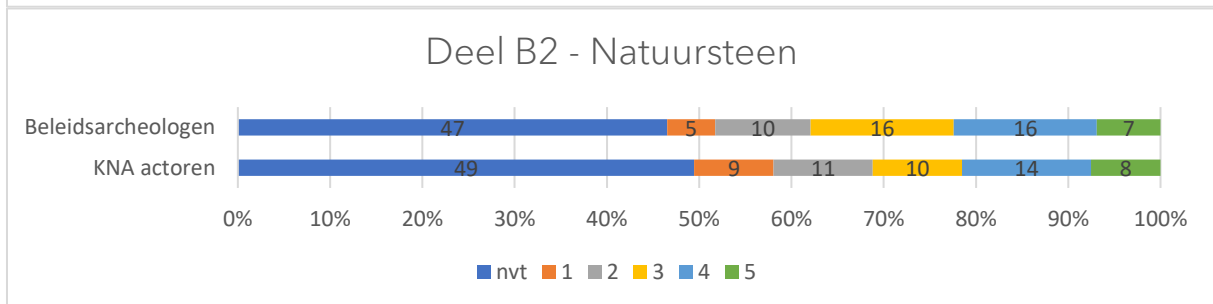
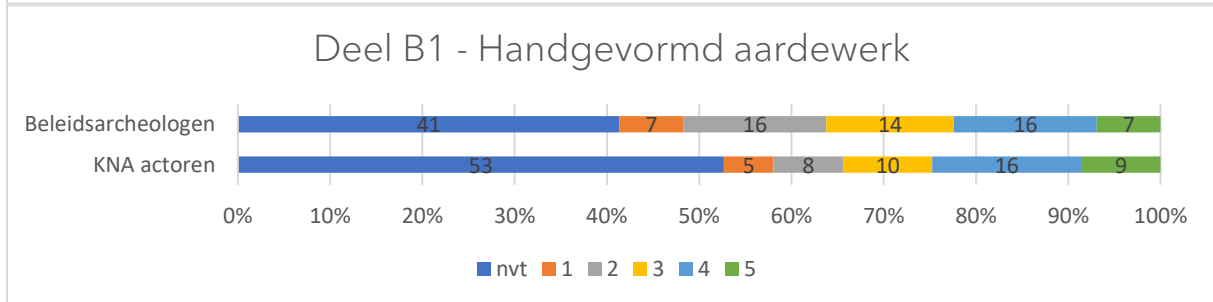
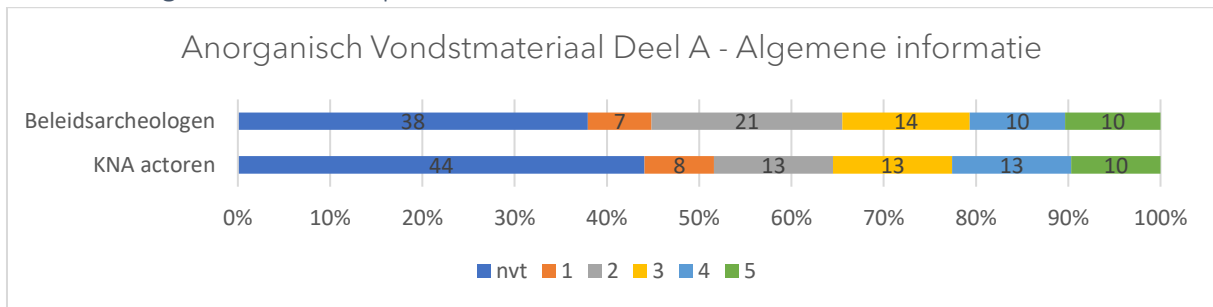
Schaal: (geen aanvulling) 1 - 2 - 3 - 4 - 5 (waardevolle aanvulling)

2.3.1 Vraag 22: Leidraden Veldmethoden en Technieken

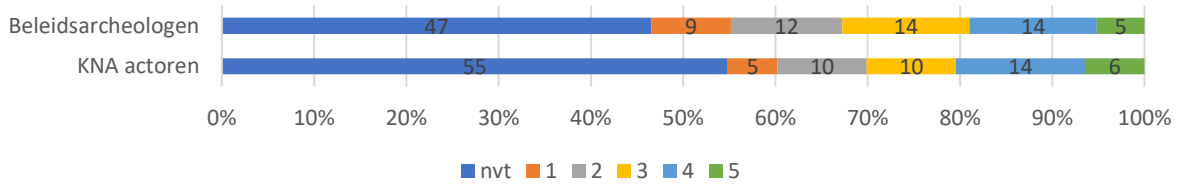




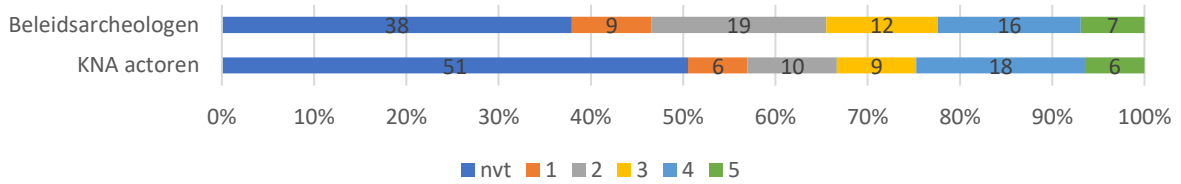
2.3.2 Vraag 23: Leidraden Specialistisch Onderzoek



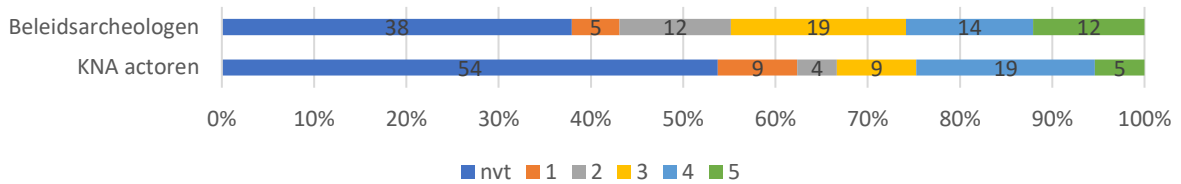
Deel B4 - Aardewerk Romeinse tijd



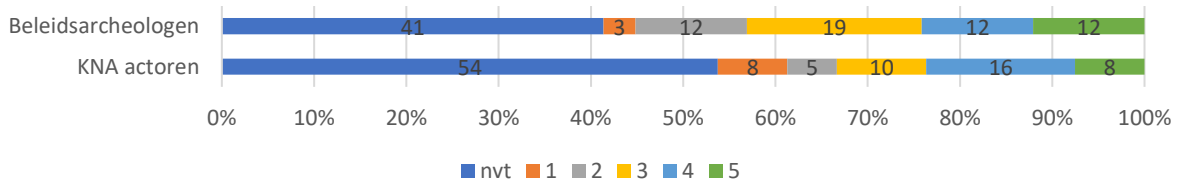
Deel B5 - Aardewerk Middeleeuwen, Nieuwe tijd



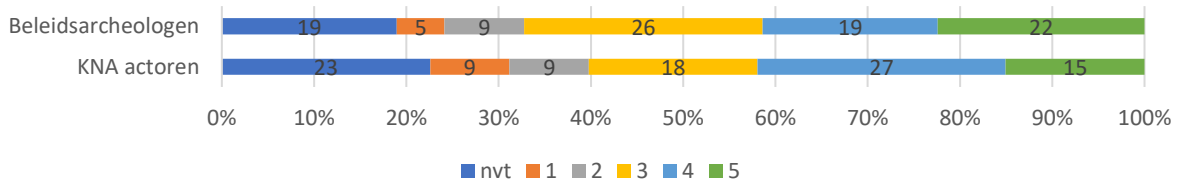
Archeobotanie



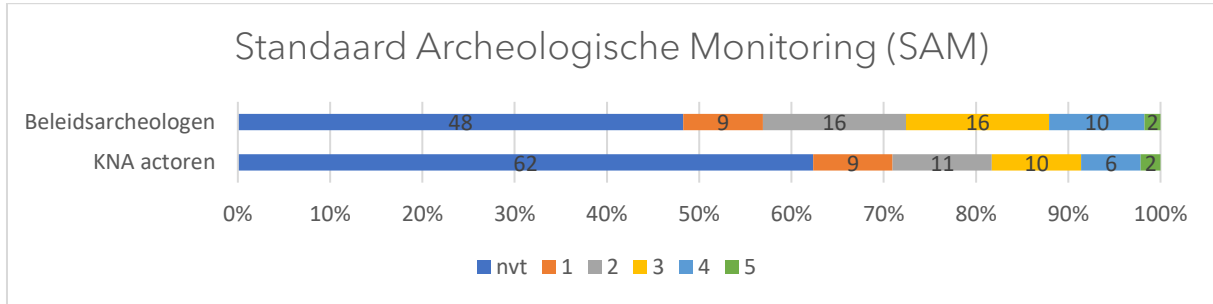
Archeozoölogie



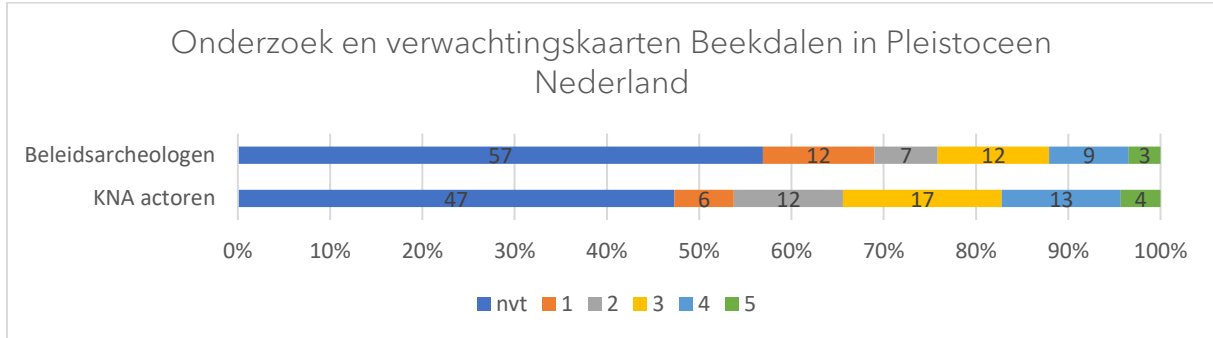
Eerste Hulp bij Kwetsbaar Vondstmateriaal



2.3.3 Vraag 24: Leidraden Fysiek Beschermen



2.3.4 Vraag 25: Leidraden Verwachtingskaarten en Veldwerk Beekdalen



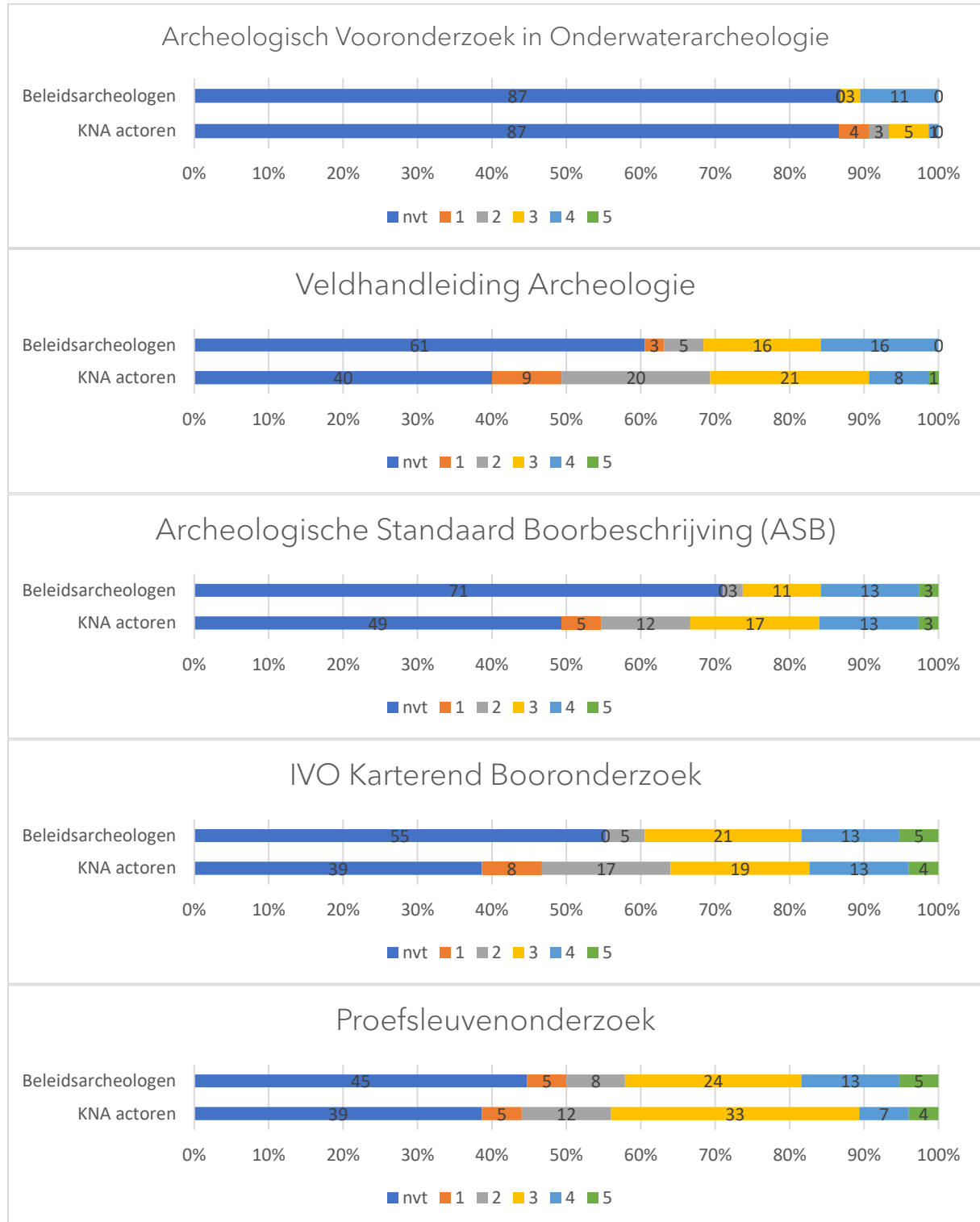
2.4 Is de informatie in de KNA Leidraad up-to-date?

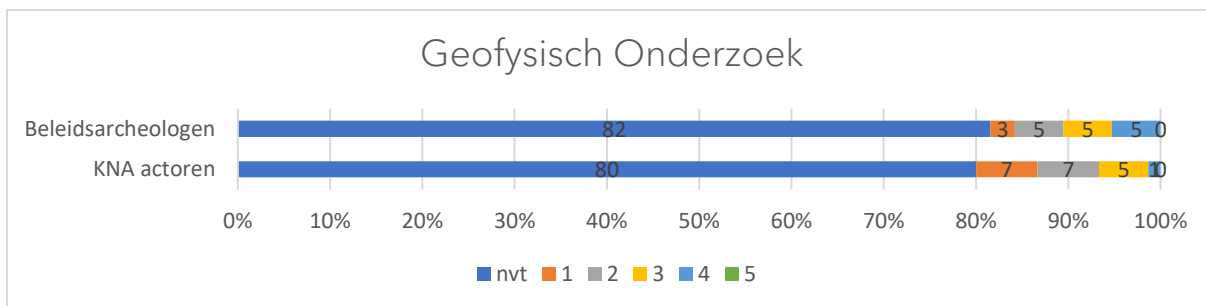
Beleidsarcheologen: n = 38

KNA actoren: n = 75

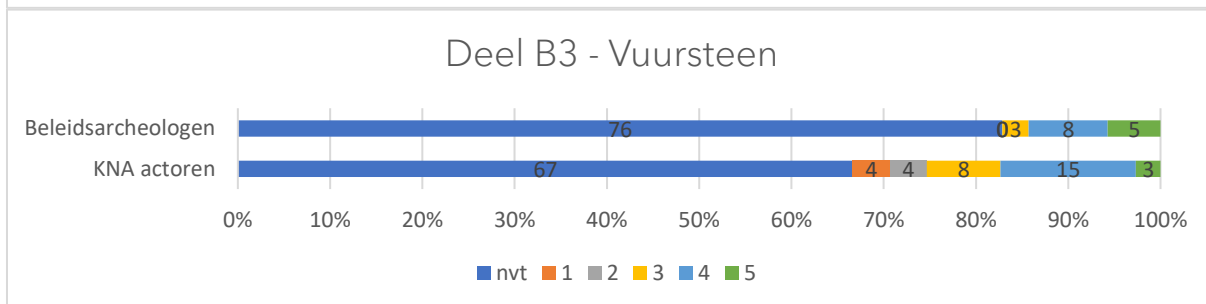
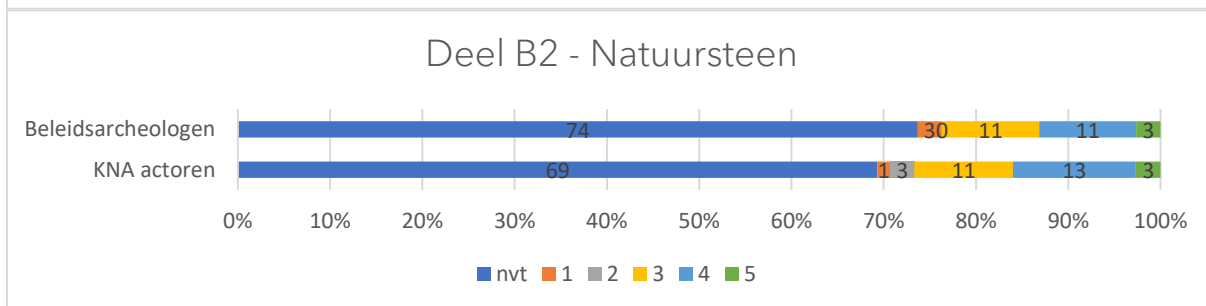
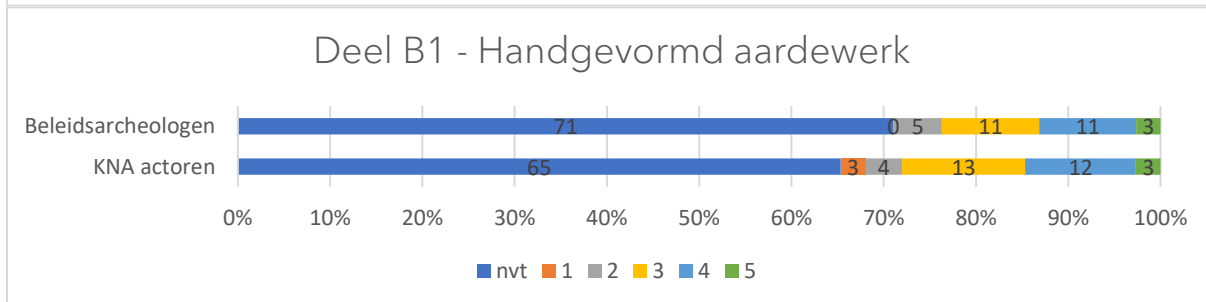
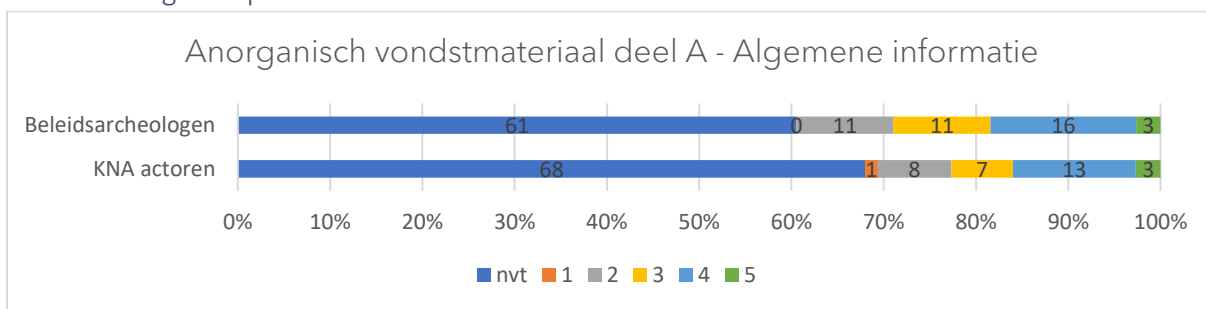
Schaal: (helemaal niet) 1 - 2 - 3 - 4 - 5 (helemaal wel)

2.4.1 Vraag 27: Veldmethoden en Technieken

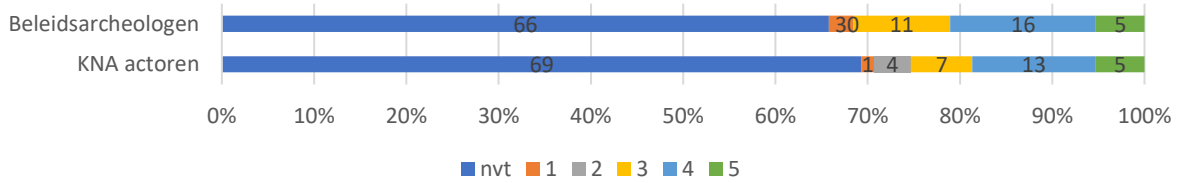




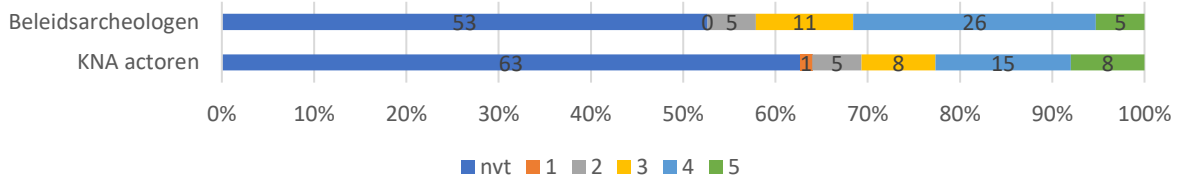
2.4.2 Vraag 28: Specialistisch Onderzoek



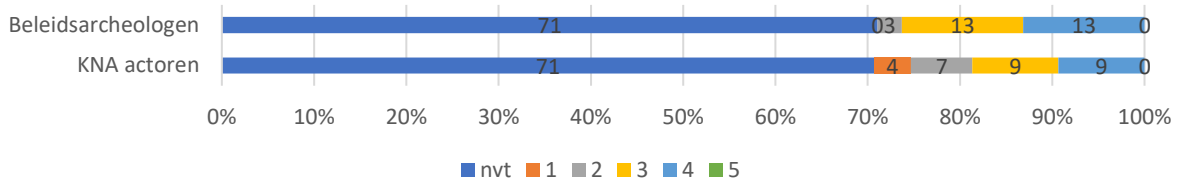
Deel B4 - Aardewerk Romeinse tijd



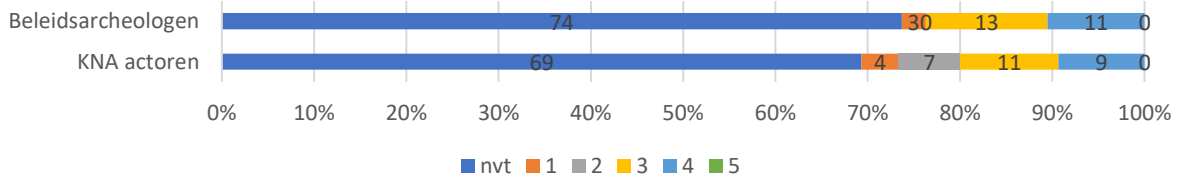
Deel B5 - Aardewerk Middeleeuwen, Nieuwe tijd



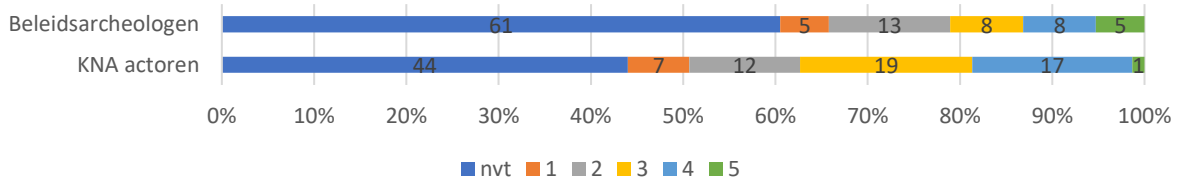
Archeobotanie



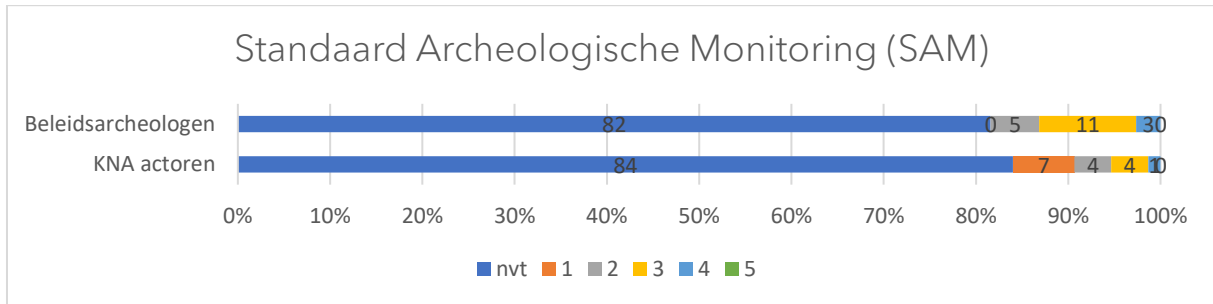
Archeozoölogie



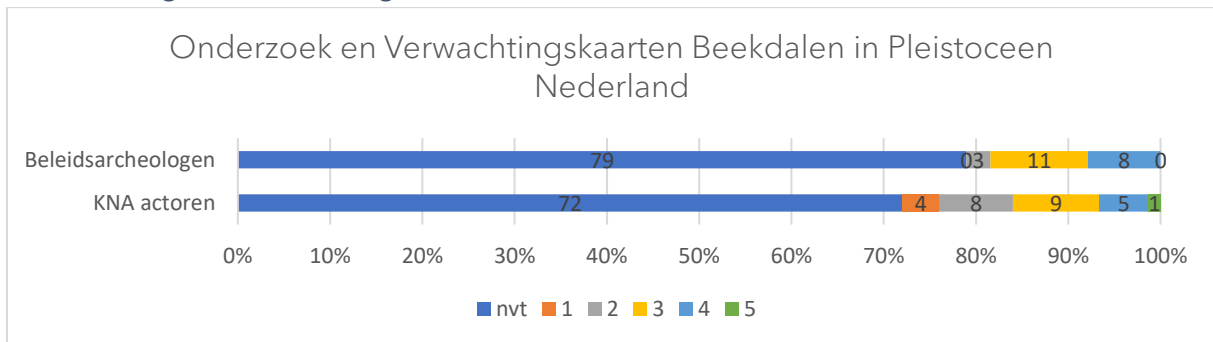
Eerste Hulp bij Kwetsbaar Vondstmateriaal



2.4.3 Vraag 29: Fysiek Beschermen



2.4.4 Vraag 30: Verwachtingskaarten en Veldwerk Beekdalen



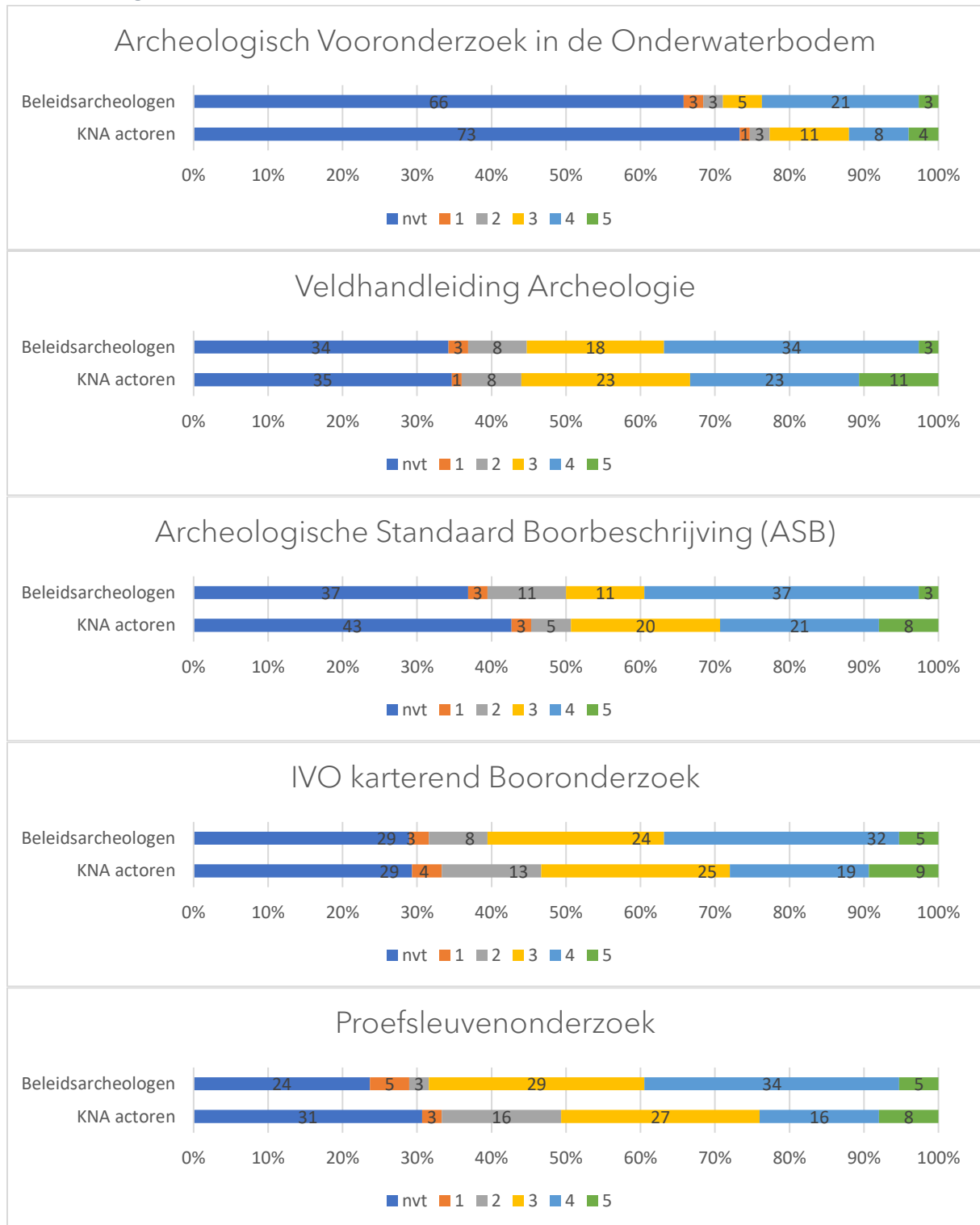
2.5 Is de informatie in de KNA Leidraden gemakkelijk te vinden?

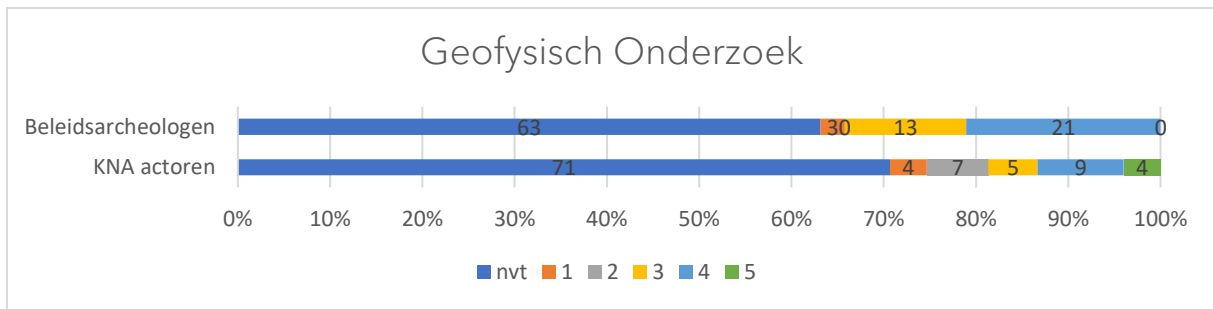
Beleidsarcheologen: n = 38

KNA actoren: n = 75

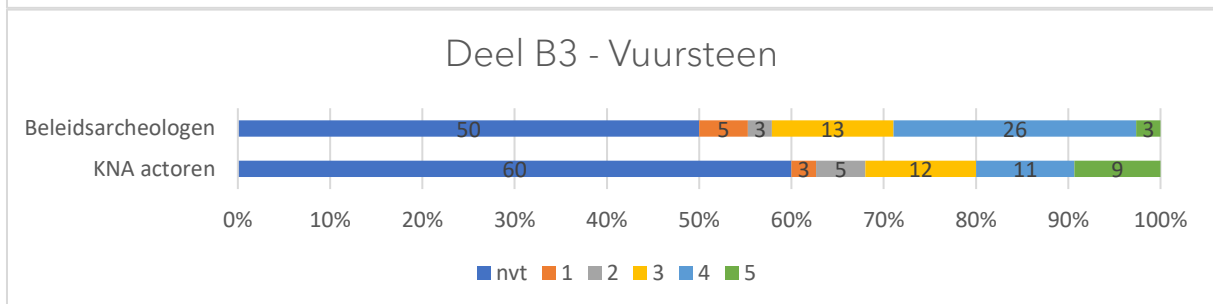
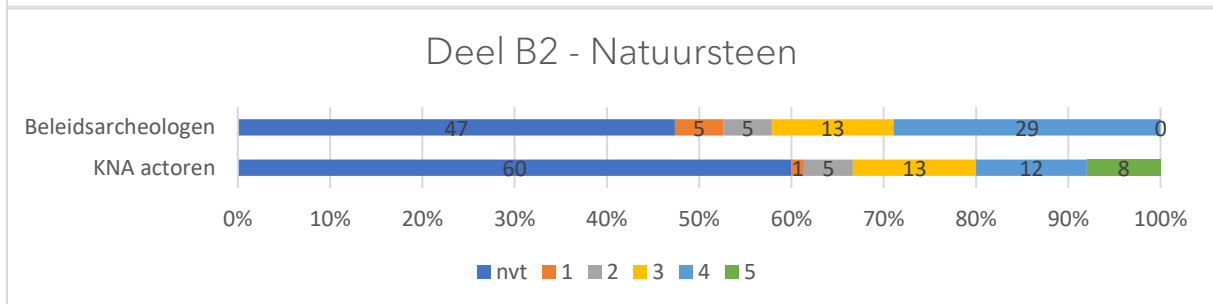
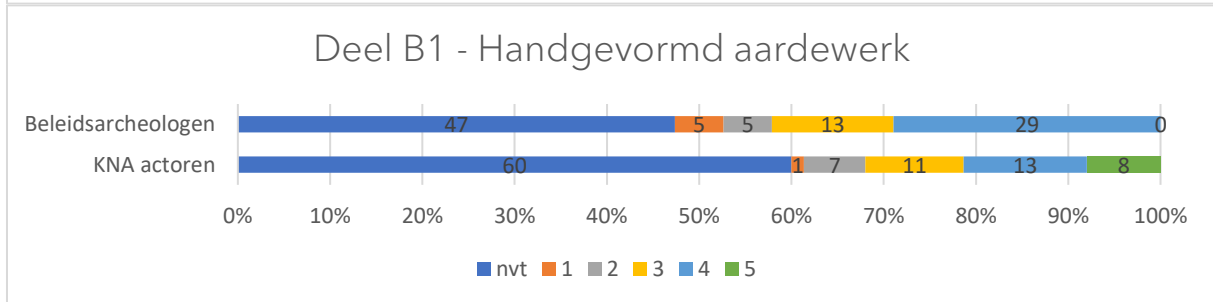
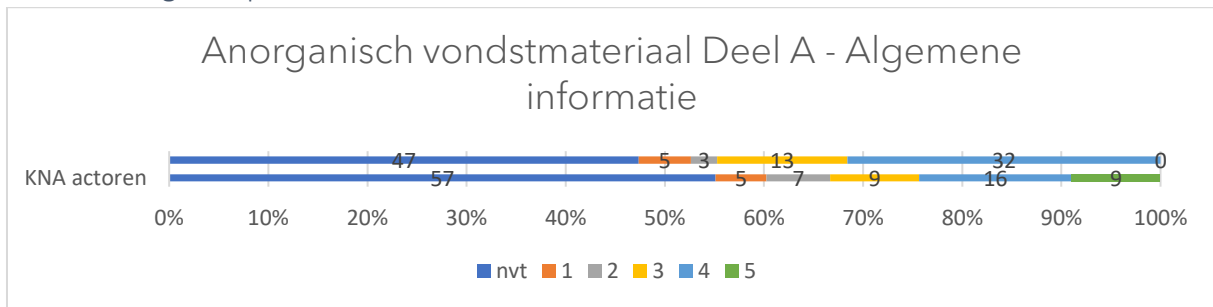
Schaal: (helemaal niet) 1 - 2 - 3 - 4 - 5 (helemaal wel)

2.5.1 Vraag 31: Veldmethoden en Technieken

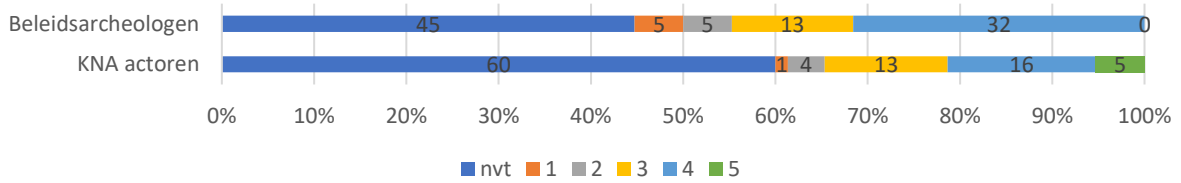




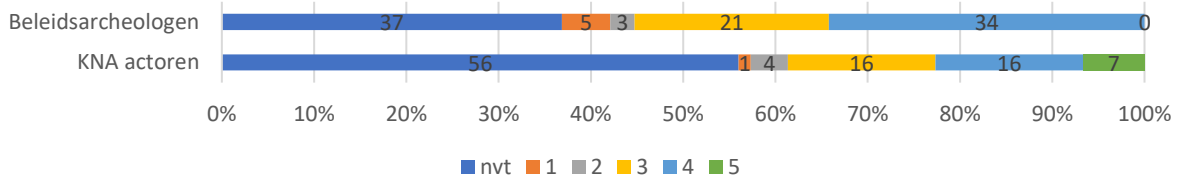
2.5.2 Vraag 32: Specialistisch Onderzoek



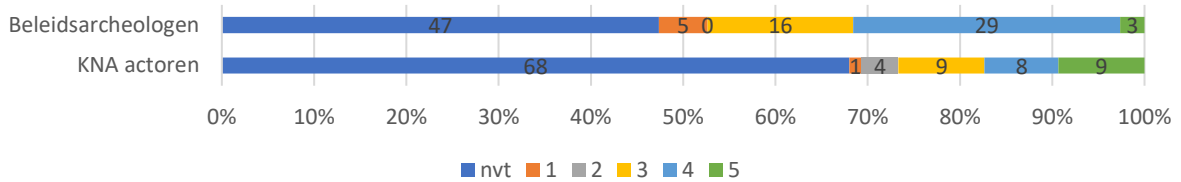
Deel B4 - Aardewerk Romeinse tijd



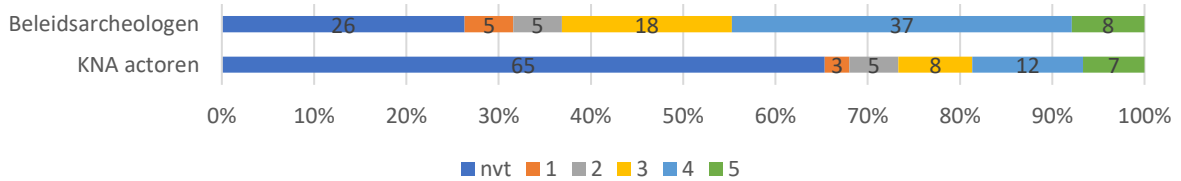
Deel B5 - Middeleeuwen, Nieuwe tijd



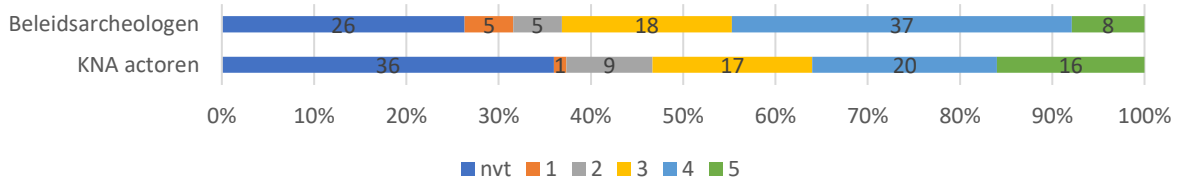
Archeobotanie



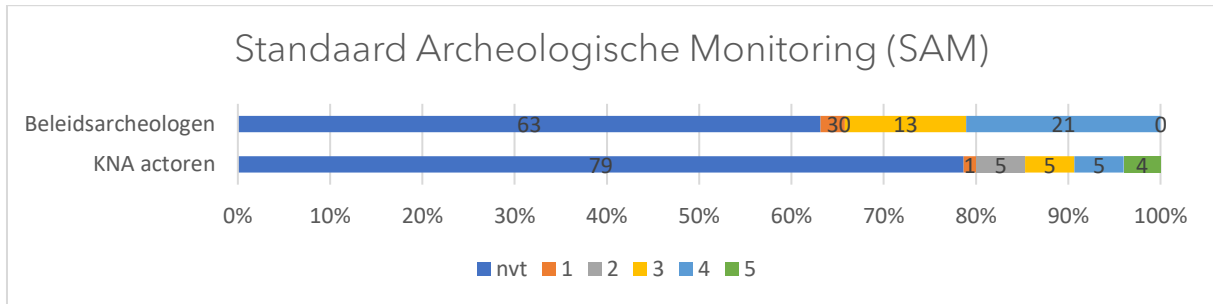
Archeozoölogie



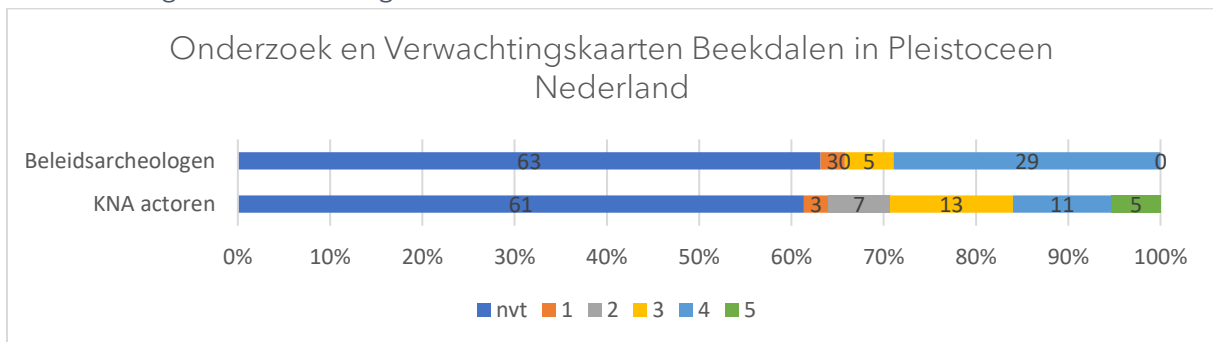
Eerste Hulp bij Kwetsbaar Vondstmateriaal



2.5.3 Vraag 33: Fysiek Beschermen



2.5.4 Vraag 34: Verwachtingskaarten en Veldwerk Beekdalen



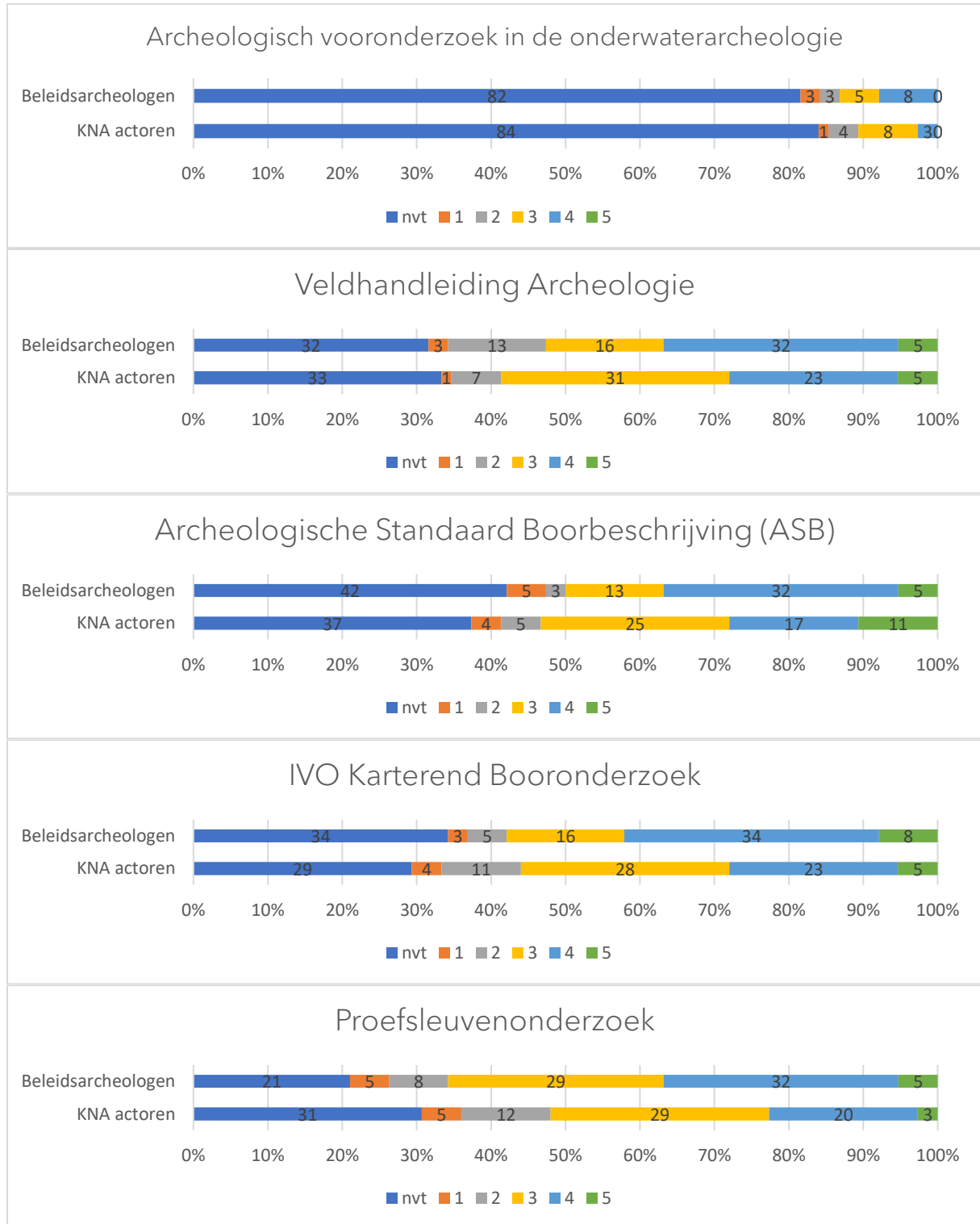
2.6 Is de informatie in de KNA Leidraden gemakkelijk toe te passen?

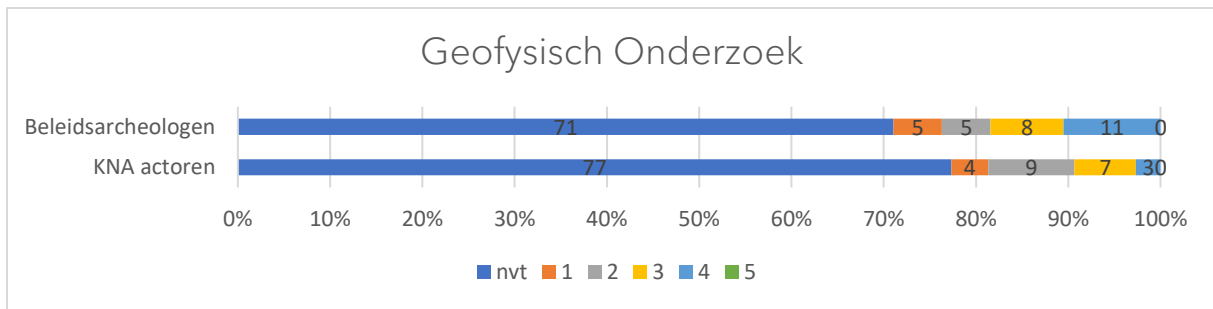
Beleidsarcheologen: n = 38

KNA actoren: n = 75

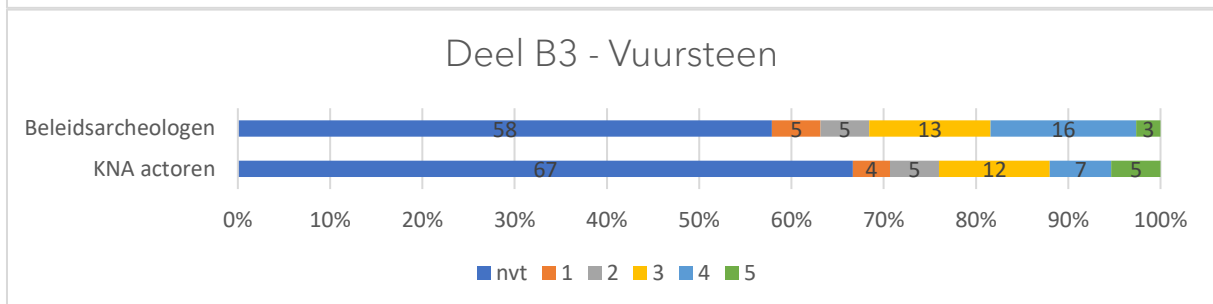
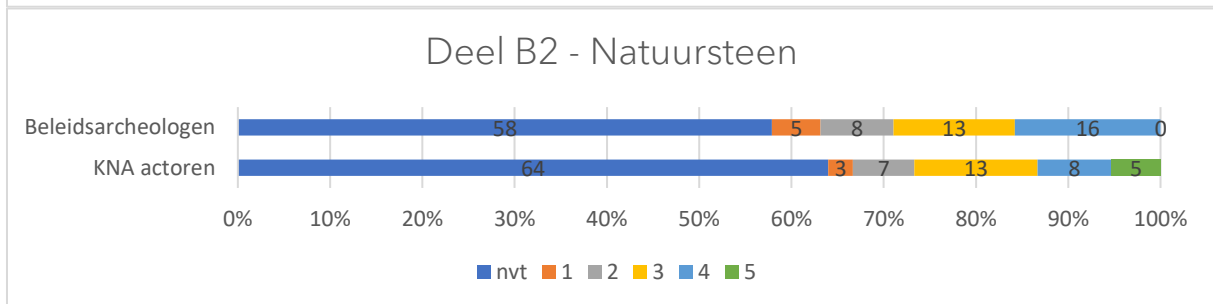
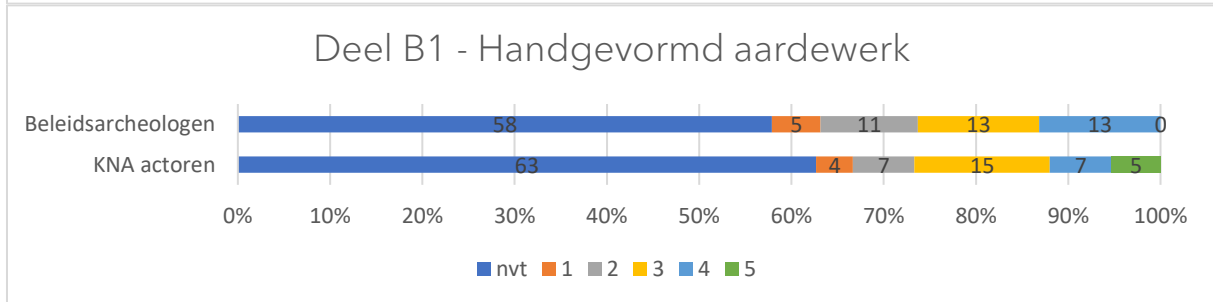
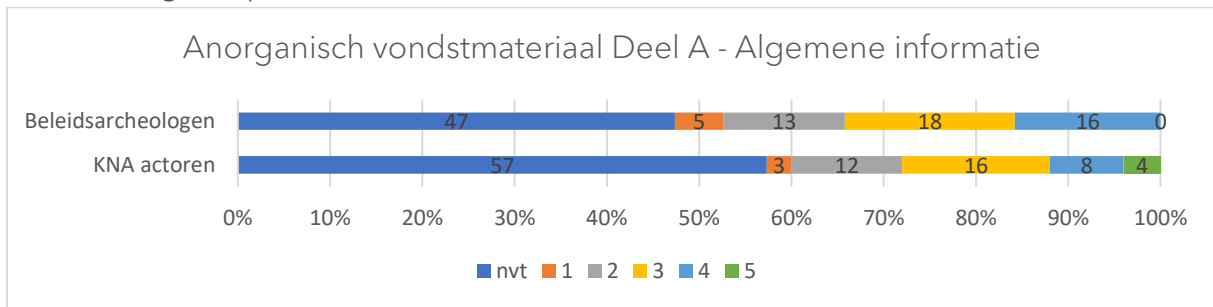
Schaal: 1 (helemaal niet) tot en met 5 (helemaal wel)

2.6.1 Vraag 35: Veldmethoden en Technieken

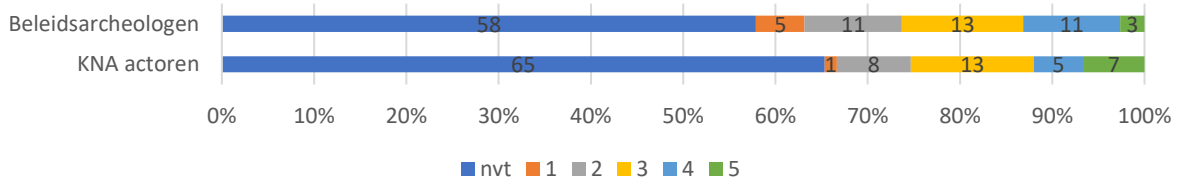




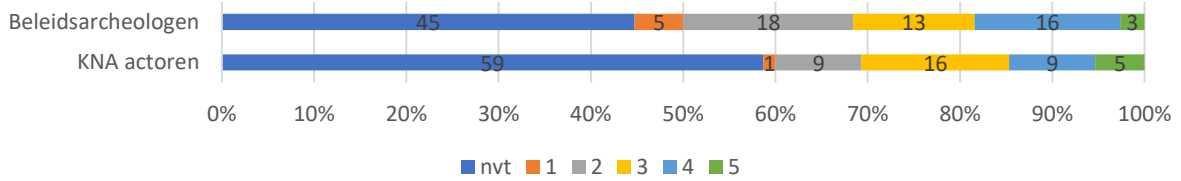
2.6.2 Vraag 36: Specialistisch Onderzoek



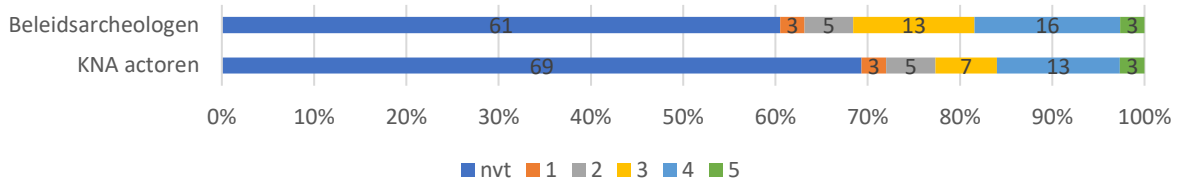
Deel B4 - Aardewerk Romeinse tijd



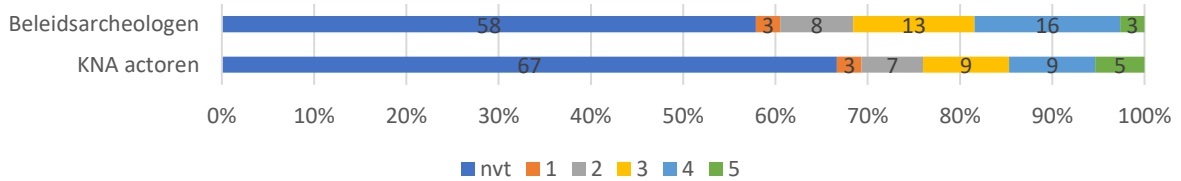
Deel B5 - Aardewerk Middeleeuwen, Nieuwe tijd



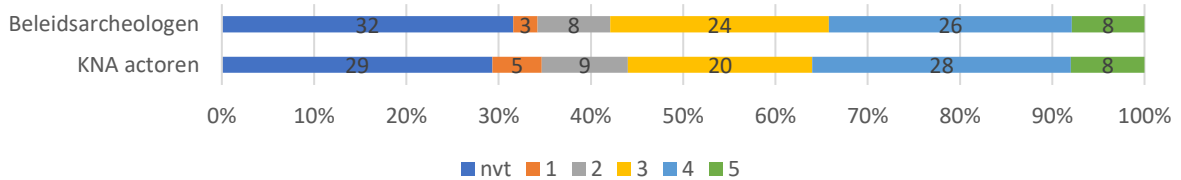
Archeobotanie



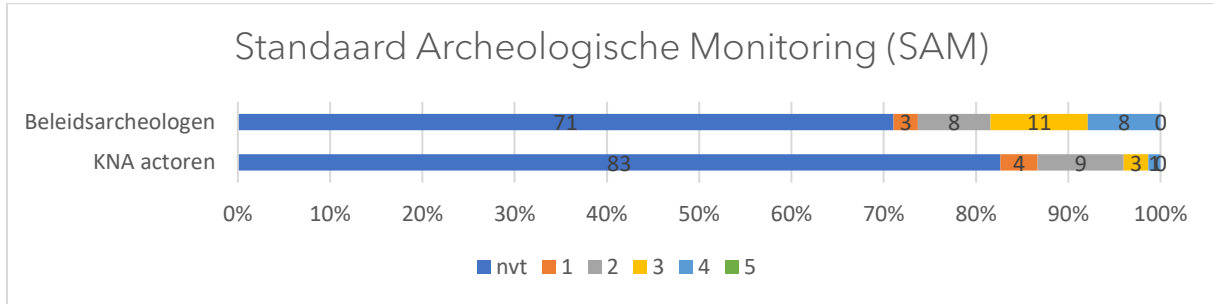
Archeozoölogie



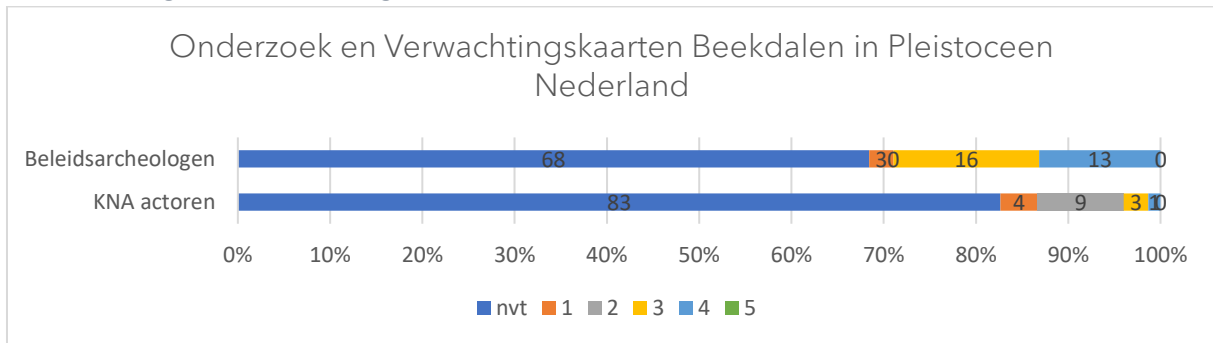
Eerste Hulp bij Kwetsbaar Vondstmateriaal



2.6.3 Vraag 37: Fysiek Beschermen



2.6.4 Vraag 38: Verwachtingskaarten en Veldwerk Beekdalen



2.7 Ontbrekende onderwerpen of thema's

Vraag 40: Over welk onderwerp of welk thema zou u nog graag een KNA Leidraad willen zien verschijnen?

		Beleidsarcheologen	KNA actoren	
Voor- traject	Integreren NOaA	1	1	
	Bureauonderzoek	1	-	
	Vraaggestuurd archeologisch onderzoek	-	1	
	Gebruik eigen academische kennis	-	1	
Veldmethoden en technieken	Verkenkend (boor)onderzoek	-	3	
	Aanleggen en documenteren van profielen	1	2	
	Gebruik databases / digitaal databeheer	1	2	
	Gebruik GIS	1	2	
	Bewerken / publiceren van bijzondere spoorcategorieën (graven, ovens, waterputten, palenrijen)	1	2	
	Geo-archeologisch onderzoek (bij IVO-O of gravend onderzoek)	-	2	
	Fotografie in het veld	1	1	
	Aanleggen van vlakken	1	1	
	Onderzoek vuursteenvindplaatsen (vakjesopgraving)	-	1	
	Opgraven grafvelden / individuele graven (prehistorie tot nieuwe tijd)	2	2	
	Archeologisch begeleiden (toegespitst op goede werkwijzen voor verschillende situaties)	1	-	
	Opgraven van vondstcontexten waar veel (organisch) materiaal aangetroffen kan worden, bijvoorbeeld geulvullingen of havenbekkens	-	1	
	Opgraven houtstructuren	-	1	
	Verantwoorde detectie: prospectie	-	1	
	Gebruik drones	-	1	
	LIDAR en remote sensing	-	1	
	3D modeleren	-	1	
	Ergonomisch werken	-	1	
	Standaardisatie en uitwisseling van onderzoeksdata	-	1	
	Baggerslib zeven	-	1	
	Specialistisch onderzoek	Nog niet behandelde materiaalgroepen	4	5
		• <i>Metaal / slak</i>	3	4
• <i>Glas</i>			1	
Natuurwetenschappelijke onderzoeksmethoden		1	4	
• <i>Isotopenonderzoek / aDNA</i>			2	
• <i>Chronologie/dateringsonderzoek: de (on)mogelijkheden van verschillende dateringsmethoden en kracht van gecombineerde dateringsmethoden</i>		1	-	
• <i>Dendrochronologie</i>		-	1	
Fysische antropologie	-	4		

[tabel gaat verder op de volgende pagina]

		Beleidsarcheologen	KNA actoren
Thematisch onderzoek	Gebouwplattegronden	1	3
	• <i>Met overzicht van termen</i>	1	-
	Omgang WO2 materiaal	1	3
	Bouwhistorie binnen het archeologisch onderzoek	1	2
	Stadskernonderzoek	1	2
	Gebruik historische kaarten	1	1
	Historisch archiefonderzoek	-	1
	Rituelen / religie	-	1
	Omgang menselijk botmateriaal (ethiek)	1	-
	Mogelijkheden behoud in situ	1	-
	Integratie archeologie met andere disciplines	-	1
	Educatie en publieksbereik	1	-
Deponeren / conserveren	De toevoeging van gemeentelijke depots aan het pakbonproces	-	1
	Depotbeheer / depots & vondstmateriaal	1	1
	Conservering / restaureren (opgesplitst naar vondstmateriaal)	1	1
	Deponeren / digitaal databeheer	1	2
	Archiveren / digitaal databeheer	1	2
Uitwerking	Afbeelden / tekenen van aardewerk	-	1
	Weergeven van boorresultaten	1	1
	Evaluatierapport proefsleufonderzoek	1	1
	Waarderen van vindplaatsen	1	-
	Toetsing archeologische onderzoeken	-	1
	Opstellen archeologisch beleid	1	-
Geven / nemen van selectiebesluiten door externe adviseurs of beleidspersonen	-	1	

Naast deze onderwerpen, werden ook 'redelijke beloning', 'overzicht bronnen en eisen gemeentes per typen onderzoek' en 'omgang misstanden in de archeologie' genoemd. Deze thema's niet perse geschikt voor de KNA Leidraden, maar geven wel weer wat er speelt.

3 Bijlage: Reacties per KNA Leidraad

In deze bijlagen wordt een overzicht gegeven van de reacties per KNA Leidraad. Wanneer de opmerking nader gespecificeerd is, is dit als subopmerking in de tabel opgenomen. Punten uit de interviews zijn toegevoegd als deze punten niet in de webenquête genoemd zijn.

3.1 Leidraden Veldmethoden en Technieken

3.1.1 Archeologie en Waterbodem – Archeologisch vooronderzoek in de onderwaterarcheologie

	Beleidsarcheologen	KNA actoren
- Te algemeen om voor professional van toegevoegde waarde te zijn.	1	-
+ Nuttig voor advisering	1	-

3.1.2 Veldhandleiding Archeologie

	Beleidsarcheologen	KNA actoren
- Update nodig	-	3
• Monsternamen niet up to date (OSL ontbreekt)	-	1
+ Inhoud praktisch / duidelijk	-	1
+ Praktijkgericht	-	1
+ Integrale aanpak (geen opsplitsing van vondstcategorieën)	-	1

3.1.3 Archeologische Standaard Boorbeschrijving (ASB)

	Beleidsarcheologen	KNA actoren
- Met deze klapper (SBB 5.1) alleen kun je geen goed booronderzoek doen	1	1
- Vanwege groot aantal parameters en coderingen niet makkelijk te gebruiken	-	1
- Totaal overbodig	-	1
- Update nodig	2	2
+ Toepasbaarheid info goed	-	1
+ Nuttig	-	1
+ Breed gebruikt	1	1

3.1.4 IVO Karterend Booronderzoek

	Beleidsarcheologen	KNA actoren
- Teveel nadruk op trefkans	1	2
- Meer aandacht voor toepassing juiste strategie	1	1
- Toevoegen (praktijk)voorbeelden	1	-
- Voorgestelde strategieën slecht toepasbaar in praktijk	2	3
• Aantal boringen (te veel / te weinig)	1	1
• Ongeschikt voor terreinen kleiner dan 10 ha.	1	1
- Methodes gaan uit van input die je niet hebt	-	2
- Boorgrits voor aardewerksites met lage vondstdichtheid ontbreken	-	1
- Update nodig	2	5
- Methode is niet conform ARBO voorschriften / methoden fysiek zwaar	-	3
- Informatie is onjuist / achterhaald	-	3
- Niet toepasbaar voor terreinen kleiner dan ca. 10 ha	1	1
- Onderscheid vuursteen- en aardewerkverspreidingen onduidelijk	-	1
+ Prima praktisch toepasbaar	-	1
+ Toegankelijk	-	1
+ Basis voor opstellen onderzoeksstrategieën	-	3
+ Breed gebruikt	1	-

3.1.5 Proefsleuvenonderzoek

	Beleidsarcheologen	KNA actoren
- Teveel nadruk op trefkans	1	2
- Meer aandacht voor toepassing juiste strategie	1	1
- Toevoegen (praktijk)voorbeelden	1	-
- Voorgestelde strategieën slecht toepasbaar in de praktijk	1	2
• Ongeschikt voor terreinen kleiner dan 10 ha	1	1
- Methodes gaan uit van input die je niet hebt	-	3
- Standaard proefsleuvenmethoden wordt niet besproken (4 m brede putten / 10% dekking)	-	1
- Goede strategie voor steentijdonderzoek ontbreekt	-	1
- In praktijk niet haalbaar	-	3
- Update nodig	2	1
- Onoverzichtelijk document	-	1
- Informatie is onjuist / achterhaald	-	1
- Bestaat geen consensus over de inhoud	2	-
+ Basis voor opstellen onderzoeksstrategieën	-	3
+ Breed gebruikt	1	-

3.1.6 Geofysisch Onderzoek (Guideline English Heritage)

	Beleidsarcheologen	KNA actoren
- Grotendeels niet van toepassing op de Nederlandse situatie	2	2

3.2 Specialistisch Onderzoek

3.2.1 Anorganisch vondstmateriaal, Deel A – Algemene informatie

Er is geen reactie op deze specifieke leidraad gegeven.

3.2.2 Anorganisch vondstmateriaal, Deel B leidraad 1 – Handgevormd aardewerk

	Beleidsarcheologen	KNA actoren
- Overzicht verschillende bakseltypen / vormen ontbreekt	1	-
- Niet alle regio's goed besproken	-	1
- Niet breed gedragen	-	1
- Te veel ideale situatie	-	1

3.2.3 Anorganisch vondstmateriaal, Deel B leidraad 2 – Natuursteen (prehistorie)

	Beleidsarcheologen	KNA actoren
- Overzicht verschillende soorten natuursteen ontbreekt	1	-

3.2.4 Anorganisch vondstmateriaal, Deel B leidraad 3 – Vuursteen (alle perioden)

	Beleidsarcheologen	KNA actoren
- Te weinig aandacht voor Oude Steentijd (Oud Paleolithicum)	1	1

3.2.5 Anorganisch vondstmateriaal, Deel B leidraad 4 – Aardewerk Romeinse tijd

	Beleidsarcheologen	KNA actoren
- Niet van toepassing op materiaal uit grensregio's	1	-

3.2.6 Anorganisch vondstmateriaal, Deel B leidraad 5 – Aardewerk Middeleeuwen, Nieuwe Tijd

	Beleidsarcheologen	KNA actoren
- Liever opgesplitst in één deel Middeleeuwen en één deel Nieuwe Tijd vanwege complexiteit van materiaal	1	1
- Methodiek niet toereikend (Deventer-systeem niet geschikt voor MEV-MELA)	1	1
- Niet van toepassing op materiaal uit grensregio's	1	-

3.2.7 Archeobotanie

	Beleidsarcheologen	KNA actoren
- Update nodig	-	1
- Opsplitsen in macroresten, palynologie en houtskool/hout	-	1
- Meer bedrijven om input vragen	-	1

3.2.8 Archeozoölogie

	Beleidsarcheologen	KNA actoren
- Update nodig	-	1

3.2.9 Eerste Hulp bij Kwetsbaar Vondstmateriaal

	Beleidsarcheologen	KNA actoren
- Erg algemeen	1	-
- Update nodig	-	1
- Onrealistische doelstellingen	-	1
- Niet digitaal raadpleegbaar	-	1
+ Inhoud praktisch / duidelijk	1	4
+ Handig in veld	-	1
+ Duidelijke vormgeving	-	1
+ Informatie snel vindbaar	1	3
+ Breed gebruikt	1	1

3.3 Fysiek Beschermen

3.3.1 Standaard Archeologische Monitoring (SAM)

	Beleidsarcheologen	KNA actoren
- Praktisch onhaalbaar / niet te implementeren	1	2
- Sommige van de genoemde actoren bestaan niet meer	-	1

3.4 Verwachtingskaarten en Veldwerk Beekdalen

3.4.1 Archeologisch Onderzoek en Verwachtingskaarten Beekdalen in Pleistoceen Nederland

	Beleidsarcheologen	KNA actoren
- Update nodig wat betreft huidige wetgeving	1	-
+ Handig voor opstellen onderzoeksstrategieën	-	2
+ Voor onderbouwing belang beekdalzones	-	1
+ Goed leesbaar	-	1
+ Duidelijk overzicht / inhoudelijke informatie	-	1
+ Handig voor opstellen archeologische verwachting	-	1

4 Bijlage: Lijst geïnterviewde personen

Naam	Gesproken in de rol van:
Carla Soonius	Regio archeoloog - Archeologie West-Friesland
Piet Kleij	Gemeentelijk archeoloog - Gemeente Zaanstad
Guus van den Berg	ZZP'er, Senior KNA archeoloog, Senior Specialist, Senior KNA prospector. Gesproken over zijn werkzaamheden bij de gemeente Haarlem
Eric Norde	Senior projectleider en expertise coördinator gravend onderzoek - RAAP
Jan-Willem de Kort	Archeoloog - Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed
Eelco Rensink	Specialist Archeologie - Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed
Bart Van der Veken	Senior KNA archeoloog - ADC ArcheoProjecten
Nathalie de Visser	Provinciaal archeoloog - Provincie Zeeland
Martijn van Gelderen	Opdrachtgever (niet-inhoudelijk) - Bouwfonds
Heleen van Londen	Universitair docent - Universiteit van Amsterdam
Fokko Kortlang	Senior adviseur archeologie - ArchAeO BV
Silke Lange	Senior houtspecialist en Senior KNA archeoloog - BIAX Consult

5 Bijlage: Uitkomsten webenquête per respondent

Bij SIKB is een Excel-bestand opvraagbaar met alle uitkomsten van de webenquête per respondent. Deze antwoorden zijn geanonimiseerd. Dat betekent dat vraag 41 niet is opgenomen